AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TUĞÇE KARADEMİR

EVLİ BİREYLERDE ŞİDDETE YÖNELİK TUTUM VE MANEVİ İYİ OLMA

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TUĞÇE KARADEMİR

EVLİ BİREYLERDE ŞİDDETE YÖNELİK TUTUM VE MANEVİ İYİ OLMA

Danışman
Doç. Dr. Sema ERYÜCEL

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

Akdeniz Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tuğçe Karademir'in bu çalışması, jürimiz tarafından Din psikolojisi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Dr. Öğr. Üyesi Fatma Zeynep Belen	(İmza)
Üye (Danışmanı)	: Doç. Dr. Sema Eryücel	(İmza)
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Şeyda Öztürk	(İmza)

Tez Başlığı: Evli Bireylerde Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 09/07/2021

Mezuniyet Tarihi :05/08/2021

(İmza)

Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Evli Bireylerde Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımca yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Tuğçe KARADEMİR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	**Tuğçe Karademir**
Öğrenci Numarası	**20175263008**
Enstitü Ana Bilim Dalı	**Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri**
Programı	**Tezli Yüksek Lisans**
Programın Türü	**(X) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans**
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	**Doç. Dr. Sema ERYÜCEL**
Tez Başlığı	**Evli Bireylerde Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma**
Turnitin Ödev Numarası	**1626831027**

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 100 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 02/08/2021 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 12

alıntılar dahil % 22'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

02/08/2021

(imzası)

Doç. Dr. Sema ERYÜCEL

İ Ç İ N D E K İ L E R

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **iii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **iv**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **vii**
ÖZET ..... **viii**
SUMMARY ..... **ix**
ÖNSÖZ ..... **x**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Evlilik ve Yakın İlişkiler 1
1.1.1. Evlilik Tanımları 1
1.1.2. Evlilik Türleri 3
1.1.3. Eşler Arasındaki Uyum ve Doyum 4
1.1.4. Evlilikte İletişim 5
1.1.5. Eşler Arasında Empati 6
1.1.6. Evlilikte Çatışma 6
1.2. Şiddet 7
1.2.1. Şiddet Türleri 8
1.2.1.1. Fiziksel Şiddet 9
1.2.1.2. Psikolojik Şiddet 10
1.2.1.3. Ekonomik Şiddet 10
1.2.1.4. Cinsel Şiddet 11
1.2.2. Şiddetin Nedenleri 11
1.2.3. Saldırganlık 12
1.2.4. Evlilikte Şiddet Teorileri 14
1.2.4.1. Engelleme ve Saldırganlık 14
1.2.4.2. Bandura'nın Dört Aşamalı Modeli 14
1.2.4.3. Genel Sistemler Teorisi 15
1.2.4.4. Feminist Teori 16
1.2.4.5. Kaynak Teorisi 17
1.3. Manevi İyi Olma 17
1.3.1. Maneviyat Tanımları 17
1.3.2. Din /Maneviyat 18
1.3.3. Manevi İyi Oluş 20

İKİNCİ BÖLÜM
YÖNTEM VE BULGULAR

2.1. Yöntem 23
2.1.1. Araştırmanın Modeli 23
2.1.2. Evren ve Örneklem 23
2.1.3. Veri Toplama Araçları 23
2.1.3.1. Yakın İlişkilerde Şiddet Tutumu Ölçeği (YİŞTO) 23
2.1.3.2. Spiritüel İyi Olma Ölçeği 24
2.1.4. Veri Toplama İşlemi 24
2.1.5. Verilerin Analizi 25
2.2. Bulgular 25
2.2.1. Tanımlayıcı İstatistikler 25
2.2.1.1. Demografik Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatikleri 25
2.2.1.2. Demogratik Bilgiler ve ölçek t testi istatistikleri 29
2.2.1.3. Araştırmada Yer Alan Demografik Bilgiler ve Değişkenler Arasındaki Alt Boyut İlişkileri 35
2.2.1.3.1. Demografik Bilgiler ve Alt Boyutlar 35
2.2.1.3.2. Araştırmada Yer Alan Değişkenler Arası Alt Boyut İlişkileri 56
2.3. Tartışma 57
SONUÇ 65
KAYNAKÇA 68
Ek 1- DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU 77
EK 2- ANKET FORMLARI 78
ÖZGEÇMİŞ 80

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Evlilik Türleri ve Çiftler 3
Şekil 1. 2. WHO Şiddet Türleri 9

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1. Cinsiyet Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımları 25
Tablo 2. 2. Yaş Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımları 25
Tablo 2. 3. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı 26
Tablo 2. 4. Gelir Kategorisi Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı 26
Tablo 2. 5. Evlenme Yaşı (Kendisi) Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı 27
Tablo 2. 6. Evlenme Yaşı (Eşi) Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı 27
Tablo 2. 7. Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı 27
Tablo 2. 8. Evlenmeden Önce Tanışıklık Süresi Kategorisi Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı 28
Tablo 2. 9. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımları 28
Tablo 2. 10. Cinsiyet Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 29
Tablo 2. 11. Yaş Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 29
Tablo 2. 12. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin Anova Testi Sonuçları 30
Tablo 2. 13. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 30
Tablo 2. 14. Evlenme Yaşı (Kendi Evlenme Yaşı) Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 31
Tablo 2. 15. Evlenme Yaşı (Eşinin Evlenme Yaşı) Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 31
Tablo 2. 16. Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 32
Tablo 2. 17. Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 32
Tablo 2. 18. Evlilik Süresi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 33
Tablo 2. 19. Evlenmeden Önceki Tanışıklık Süresi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 34
Tablo 2. 20. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları 34

Tablo 2. 21. Cinsiyet Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 35
Tablo 2. 22. Yaş Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları 37
Tablo 2. 23. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları 39
Tablo 2. 24. Evlenme Yaşı (Kendi Evlenme Yaşı) Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları 41
Tablo 2. 25. Evlenme Yaşı (Eşinin Evlenme Yaşı) Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları 43
Tablo 2. 26. Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 45
Tablo 2. 27. Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları 47
Tablo 2. 28. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol Ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin Anova Testi Sonuçları 49
Tablo 2. 29. Evlilik Süresi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol Ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 51
Tablo 2. 30. Evlenmeden Önceki Tanışıklık Süresi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları 53
Tablo 2. 31. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları 55

Tablo 2. 32. Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Değişkenler Arası Alt Boyut İlişkileri 56

KISALTMALAR LİSTESİ

Çev.	**:**Çeviren
Ed.	**:**Editör
SPSS	**:**Statistical Package for the Social Sciences
vd.	**:**ve diğerleri
WHO	**:**World Health Organization
YİŞTO	**:**Yakın İlişkilerde Şiddet Tutumu Ölçeği
SWB	**:**Spiritüel Well-Being

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerin şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluş puanları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca çalışmada, elde edilen şiddet tutumu ve spiritüel iyi oluş verileri ile alt problemlere ışık tutan kişisel bilgi formunda yer alan demografik özellikler arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Araştırma, Antalya/ Muratpaşa 'da ikamet eden, evli erkek ve kadın katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir. Evli bireyler, çift olarak ele alınmamış, bireysel katılım sağlanmıştır. Araştırmaya %56,8 'sı (269 kişi) kadınlardan % 43,2'si (205 kişi) erkeklerden olmak üzere toplam 474 katılımcının verileri dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan kişilere, Yakın İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutum ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeklerinin formları ile sosyo- demografik bilgi formu uygulanmıştır. Ölçeklerden elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS 22.0 bilgisayar programı kullanılmıştır. Verilerden elde edilen puanlar ile araştırmanın bağımsız değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı test edilmiştir. Normallik parametrelerinin değerlendirilmesinde çarpıklık ve basıklık katsayılarının yanında kolmogorov smirnov testi kullanılmıştır. Değişkenlerin değerlendirildiği ölçüm araçlarının alt boyutları ve demografik bilgiler ile korelasyon analizi yapılmıştır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kavramsal çerçeve ele alınmış ikinci bölümde yöntem, bulgular ve tartışmaya yer verilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre: spiritüel iyi olma alt boyutları ve yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutum alt boyutları arasında anlamlı ilişkilere rastlanmıştır. Aşkınlık alt boyutu ile şiddet, kontrol ve istismar alt boyutları arasında anlamlı negatif ilişki bulunurken, doğa ile uyum ve şiddette yönelik tutum alt boyutları arasında pozitif yönlü bir ilişkiye rastlanılmıştır. Katılımcıların, şiddete yönelik tutumları, manevi İyi oluş düzeyleri ve alt boyutlarının; cinsiyet, yaş, eğitim, gelir, evlilik yaşı, evlenme biçimi, evlenmeden önceki tanışıklık süresi çocuk sayısı gibi demografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Şiddet Tutumu, Maneviyat, Spiritüel İyi Oluş.

SUMMARY

ATTITUDES TOWARDS VIOLENCE AND SPIRITUAL WELL-BEING IN MARRIED INDIVIDUALS

The purpose of this research is examine the relationship between the attitudes of married individuals towards violence and their spiritual well-being scores. The study examined the relationship between the attitude of violence and spiritual well-being data obtained as well as the demographic characteristics in the personal information form that shed light on the sub-problems. The study was carried out with married male and female participants, residing in Antalya / Muratpaşa. Married participants were considered as individuals, not as a couple. The study was carried out on 474 participants, 56.8% (269) of whom were women, 43.2% (205) of whom were men. Intimate Partner Violence Attitude Scale- Revised form , Spiritual Well-being Scale form and socio-demographic information form were completed by participants involving in the study. SPSS 22.0 computer program was used to analyse the data provided by the scales .It was tested whether there was a statistically significant relationship between the scores obtained from the data and the independent variables of the data. Kolmogorov Smirnov test was used in addition to skewness and kurtosis coefficients in the evaluation of normality parameters. Correlation analysis was performed with the sub-dimensions and demographic information of the measurement tools in which the variables were evaluated. The study consists of two parts. In the first part, the conceptual framework is discussed. In the second part, the method, findings and discussion are given.

According to the findings obtained from the research; significant relationships were found between the sub dimensions of spirituel well being and sub dimensions of intimate partner violence attitude. There is a significant negative relationship between transcendence and control, abuse, violence. In addition, were found positive corrections between sub-dimensions of violence attitude and harmony with nature. It has been determined that the approaches of the participants to violence, spiritual well-being and sub-dimensions differed significantly according to demographic variables such as gender, age, education, income, age of marriage, style of marriage, the period of acquaintance before marriage and the number of children.

Key words: Marriage, Violence Attitude, Spirituality, Spiritual Well-Being.

ÖNSÖZ

Toplumun kanayan yarası şiddet olayları son yüzyılda ülkemizde ve dünyada sıklıkla karşımıza çıkar hale gelmektedir. Farklı şekillerde meydana gelen aile içi şiddet, olumsuz sonuçlarını azaltmak ve önlemek adına yapılan çalışmalara rağmen hızla artmaktadır. Ülkemizde, aile içinde meydana gelen şiddetin en yaygın olanı, kadına yönelik eş şiddetidir (T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009; WHO, 2005). Bununla birlikte erkeklerin de eşleri tarafından şiddete maruz kaldıkları durumlar söz konusu olabilmektedir. Aile içinde başlayıp zincirleme yıkama sebep olan şiddete yönelik önleyici etmenlerin çeşitliliğinin arttırılması gerekmektedir. İnsanın yaratılışında var olan ahlaki değerleri ortaya çıkarmayı, sınırını bilmeyi, başkasının hakkını ihlal etmemeyi, bireysel ve toplumsal huzuru sağlamayı öğütleyen din ve manevi değerler, önemli birer etmendir. Bu doğrultuda maneviyatın kişilerin şiddete yönelik tutumlarını etkilemede ve aile içinde meydana gelen şiddeti önlemede önemli rol oynadığı düşünülerek çalışmamız gerçekleştirilmiştir. Nitekim Manevi (Spiritüel) iyilik, bireyin tabiatında var olan potansiyelini keşfetme, hayattaki temel amacını bulma, ifade etme ve eyleme dökme yeteneğini içerir. Kişinin sevgiyi, eğlenceyi ve barışı hissedip paylaşması, kendisinin ve başkalarının spiritüel sağlığını ve potansiyelini sağlamasında önemli bir faktördür (Chapman, 1987).

Çalışma, giriş ve iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın konusu, amacı, problemi sınırlılıkları açıklanmıştır. İlk bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesine yer verilmiştir. Evlilik ve Aile kavramları açıklanmış, evlilik yaşamının içinde gerçekleşen ve huzuru sağlayan; doyum, uyum, iletişim gibi kavramlardan bahsedilmiştir. Daha sonra şiddet kavramına; tanımı, türleri ve kuramlarıyla yer verilmiştir. Son olarak manevi iyi oluş kavramı; maneviyatın tanımı, din ile ilişkisi gibi konularla ele alınmıştır. İkinci bölümde, araştırmanın yöntemi, elde edilen nicel bulgular paylaşılmış ve bu bulgular ilgili literatür kapsamında tartışılmıştır. Bireylerin manevi iyi oluşları ile şiddet tutumlarının alt boyutlarında nasıl bir ilişki olduğu tespit edilmiş, sonuç bölümünde ifade edilmiştir.

Tez sürecimin her aşamasında beni bilgilendiren, yoluma ışık tutan, anlayışını ve sabrını esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Sema Eryücel'e minnetimi sunarım. Bütün eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, yüksek lisans sürecim boyunca benimle birlikte duygularımı paylaşan aileme teşekkürlerimi borç bilirim. Bu süreçte bana yardımcı olan arkadaşlarıma kalbi duygularımla teşekkür ederim.

GİRİŞ

1.Araştırmanın Konusu

Aile içinde eşlerin birbirlerine uyguladıkları şiddet, evlilik yaşamını çekilmez hale getirmekte başta çocuklar olmak üzere aile bireylerini derinden etkilemektedir. Bilindiği gibi aile içi şiddet, en yaygın şekilde kadınların mağduriyeti ile sonuçlanmaktadır. Örneğin Türkiye'de 2009 yılında yapılan kadına yönelik şiddet araştırması sonucuna göre; evlenmiş ya da birlikteliği olan kadınların %39'u yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri tarafından şiddete maruz kalmıştır (Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, 185). Literatür incelendiğinde eşlerin birbirine uyguladıkları şiddetin psikolojik, fiziksel, ekonomik ya da cinsel şekilde gerçekleştiği görülmektedir (Ulu, 2016; Kılıç, 2009; Tuzcuoğlu, 2010; Mavili, 2014; Marshall, 1996).

Şiddetin oluşmasında rol oynayan kültürel, sosyal, ekonomik, kişisel vb. pek çok etmen vardır. Bunların belirlenmesi ve çözüm için adımlar atılması son derece önemlidir. Her geçen gün şiddetin kabullenilmesi, içselleştirilmesi şiddetin kaynağını beslemekte ve tehlikenin boyutunu arttırmaktadır. Eş şiddeti her ne kadar yakın ilişki içindeki iki kişiyi ilgilendiren bir durum olarak görünse de aslında ailenin sınırını aşan ve toplumun huzurunu etkileyen sorunlardan biri olarak değerlendirilmektedir (Goodman, 2006: 889). Toplumun mihenk taşı olarak nitelendirebileceğimiz ailede meydana gelen şiddetin önüne geçmek diğer şiddet türlerini de engellemede büyük katkı sağlayacaktır. Toplumu oluşturan bireyler, benliklerini aile içinde şekillendirmekte, değer ve dünya görüşlerinin tohumlarını büyük ölçüde aile tutum ve görüşlerine göre atmaktadır. Bunun yanı sıra spiritualite kavramı İnsanın yaşamını ve davranışlarını şekillendirmesinde oldukça önemlidir. Maslow'un İhtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre spiritüalite insan yaşamının tamamlayıcı bir parçasıdır. İhtiyaçlar hiyerarşisi piramidinin en üstünde kişinin kendini gerçekleştirmesi yer almaktadır. Kendini gerçekleştiren kişi kendinden farklı olarak aşkın kişidir ve dünyaya daha bütüncül bakar. Çevresindeki doğal yaşamı önemser; deneyimlere, doğruluğa ve iyiliğe daha fazla motive olmuştur (Chandler, Holden ve Kolander, 1992). Ayrıca dini literatürde geçen evlilikle ilgili "sekine" kavramına, maslow ihtiyaçlar hiyerarşi bağlamında bakıldığında, kavramın farklı tanımları ile ilişkisi görülmektedir. Evlilik, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayarak, eşlerin birbirlerinin kişiliklerini geliştirmesine destek olan ve kendini gerçekleştirme basamağına ulaşmasına zemin hazırlayan bir kurumdur. Manevi duygular ile birlikte eşlerin birbirlerine karşı sevgi ve merhamet duygularını açığa çıkarır (Belen, 2010: 50-54). Bu bağlamda maneviyat kavramının, belirli işlev aralıklarında özellikle evlilikteki doyumda, şiddeti önlemede önemli ve olumlu

sonuçları olması beklenmektedir. Evlilikte yaşanan çatışma ve şiddetin önüne geçmek için huzur, mutluluk, iletişim, uyum ve doyum gibi kavramlar sağlıklı bir ilişki için önem arz etmektedir. Dinin ve maneviyatın hem bireylerin iyi oluşlarını hem de evlilik yaşamlarını olumlu etkilediği görülmektedir.

Maneviyat, insanların içlerindeki düşmanlığı barışa ve sevgiye döndürebilme gücünü bünyesinde barındırmaktadır (Özdoğan, 2009: 189). Bu olgulardan hareketle araştırmanın konusunu, evli bireylerin şiddete ilişkin tutumları ve manevi iyi oluşları arasındaki ilişki oluşturmaktadır.

Bu kısımda daha önce yapılmış çalışmalara da değinilecektir. Literatür incelendiğinde; eşler arası şiddet, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet ile ilgili yapılmış çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995) tarafından "Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları" adlı çalışma gerçekleştirilmiştir. Yine Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2016 yılında "Kadına yönelik şiddetle mücadele ulusal eylem planı" yayınlanmıştır.

Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet ile ilgili çalışmalara bakıldığında: Öztürk'ün (2017) "Türkiye'de aile içi şiddet", Ediz ve Altan'ın (2017) "Türkiye'de kadına yönelik şiddet üzerine bir alan araştırması" ve Kocacık ve Çağlayandereli 'in (2009) "Ailede kadına yönelik şiddet: denizli ili örneği" isimli çalışmalarına rastlanılmıştır. Ayrıca şiddet tutumu ile ilgili Altıntop ve Adana (2019), evli çiftlerin aile içi şiddete yönelik tutumlarını ve bununla ilişkili faktörleri incelenmiştir. Keleşoğlu ise (2017) "Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kadına yönelik şiddet tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi" adlı yüksek lisans tezini kaleme almıştır.

Spirituel iyi olma ve şiddet ile ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde psikolojik şiddet ile ilgili ise Keçeci ve Ekşi'nin (2020) çalışmasına rastlanılmıştır. Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddeti dini ve manevi açıdan ele alan bazı çalışmalar da bulunmaktadır. Bayer (2013) aile içi şiddet ve din ilişkisini "Değişen toplumsal yapıda aile: eşler arası şiddet ve din ilişkisi üzerine bir araştırma" isimli tezinde ele almıştır. Yine Bulut (2016) kadına yönelik şiddet ile dini dünya görüşleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kılıç'ın ise (2009) "Kadına yönelik şiddet: sosyo- psikolojik arka plan, manevi boyut, hukuki yaptırımlar" isimli çalışmasına rastlanılmıştır.

Literatürde maneviyat ve manevi iyi olma kavramları ile evlilik çalışmalarına bakıldığında Şirin'in (2019) ve Yapıcı'nın (2018) çalışmaları dikkat çekmektedir. Şirin, evli çiftlerin spiritüel iyi oluşları ile evlilik doyumlarını arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapıcı ise

"Eşlerin dinsel algı ve yaşayışına göre evlilikte dindarlık ve maneviyat huzur mu, kusur mu?" adlı makaleyi yayınlamıştır.

Yurtdışında şiddet ve maneviyat ile ilgili yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Goode (1971) "Force and violence in the family" isimli çalışması ile aile içi şiddeti ele almıştır. Yine Jewkes (2002) yakın ilişkilerde şiddet sebepleri ve önlenmesi ile ilgili bir araştırma gerçekleştirmiştir. Marshall (1996) kadına yönelik psikolojik istismarı çalışmasında ele almıştır. Ayrıca Wilson ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada Afrikan -Amerikalı kadınlarda yakın ilişkilerde şiddet ve manevi iyi olma ile ebeveynlik stresi arasındaki ilişki ölçülmüştür.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerde şiddete ilişkin tutumlarının ve manevi iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Aile içi şiddet, özellikle kadına yönelik şiddet ülkemizin temel gündemlerinden bir tanesidir. Bu konuyla ilgili yapılmış akademik çalışmalar bulunmaktadır. Din, Maneviyat ve değerlerin bireylerin psikolojik sağlıklarını etkilediği ve yaşam olayları ile başa çıkabilmelerini, çatışmaları ve şiddete başvurma davranışlarını engellediği bilinmektedir. Evlilik uyumunu yordayan temel faktörler içerisinde din ve maneviyat olmasına rağmen (Rosen- Grandon vd., 2004: 59) şiddet ile ilişkisini ölçen çalışmalar son derece sınırlıdır. Ayrıca manevi iyi oluş ve aile içi şiddet ile ilgili yapılmış çalışma yok denecek kadar azdır. Yabancı literatürde çok çalışılan konular olmasına karşın ülkemizde akademik eksiklik bulunmaktadır. Çalışmamızın Türkçe Literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. Araştırmanın Problemleri

Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet tutumları ve manevi iyi olma düzeyleri arasındaki ilişkisinin belirlenmesi, manevi iyi olmanın şiddete yönelik tutumu nasıl ve hangi yönlerinden etkilediği araştırmanın temel problemidir. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesini "Evli bireylerin manevi iyi olma düzeyleri ile şiddette yönelik tutumlarının ilişkisi nedir?" sorusu oluşturmaktadır. Aşağıda araştırmada ele alınan alt problemlere de değinilecektir.

1: Evli bireylerin şiddete yönelik tutum ile manevi iyi oluş alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?

2: Sosyodemografik değişkenler bakımından evli bireylerin şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluş düzeyleri anlamlı ölçüde farklılık göstermekte midir?

3: Sosyodemografik değişkenler evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet tutumları ve manevi iyi olma alt boyutlarının anlamlı yordayıcısı mıdır?

Araştırmanın hipotezleri

1.Evli bireylerin şiddete yönelik tutum ve manevi iyi oluş puanlarının alt boyutları arasında anlamlı korelasyon bulunmaktadır.

2. Demografik değişkenler bakımından evli bireylerin yakın eş şiddet tutumları ve manevi iyi oluşları düzeyleri anlamlı ölçüde farklılıklar göstermektedir.

2.1 Evli bireylerin cinsiyet değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

2.2 Evli bireylerin yaş değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

2.3 Evli bireylerin eğitim değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

2.4 Evli bireylerin gelir değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

2.5 Evli bireylerin evlilik yaşı değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

2.6 Evli bireylerin eşlerinin evlilik yaşı değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

2.7 Evli bireylerin evlilik sayısı değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

2.8 Evli bireylerin evlilik biçimi değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

2.9 Evli bireylerin evlilik süresi değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

2.10 Evli bireylerin evlenmeden önceki tanışıklık süresi değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

2.11 Evli bireylerin çocuk sayısı değişkenine göre şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluşları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2019-2020 yılları aralığında Antalya İli, Muratpaşa ilçesinde yaşayan, medeni durumu evli olan bireyler ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada evli bireyler çift olarak değil tek tek değerlendirilmiştir.

Bu çalışma katılımcıların, evlilikte şiddet tutumu ve manevi iyi olma ölçeklerine verdikleri cevaplarla ve bireysel görüşleriyle sınırlıdır.

Araştırmanın verileri 2019-2020 yılı Aralık-Ocak ayı döneminin sosyal ve kültürel yapısı ile sınırlıdır

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Evlilik ve Yakın İlişkiler

İnsan, yalnız yaşayamayan sosyal bir varlıktır. Yaratılışından beri yaşamını sürdürürken diğer insanlar ile dayanışma içerisinde bulunmuş ve yakın ilişkiler kurma gereksinimi hissetmiştir. Bu bağlamda "Yakın ilişkiler insanların birden çok biyolojik, fiziksel ve duygusal gereksinimi karşılayan, çoğu zaman karşılıklı duygu, yardım ve desteği içeren ikili ilişkiler" olarak tanımlanmıştır. Yakın İlişkiler pek çok şekilde ve pek çok kişiyle belli zaman aralıklarında ya da uzun süreli gerçekleşebilir (Hortaçsu, 2015,13). Araştırmanın kapsamı gereğince yakın bir ilişki olan evlilik kavramı üzerinde durulacaktır.

1.1.1. Evlilik Tanımları

İnsanlığın varlığı kadar eskiye dayanan "evlilik" kavramı birçok şekilde tanımlanmıştır. Evlenme, Türk Medeni Kanunu'nun evlendirme yönetmeliğinde: "Bir kadın ve bir erkeğin usulüne göre yetki verilmiş bir memur önünde bir aile kurmak amacı ile yapmış oldukları medenî hukuk sözleşmesini ifade etmektedir" şeklinde tanımlanmaktadır https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.859747.pdf (erişim tarihi: 13.03.2020).

Evlilik; " Kurumlaşmış bir yol, bir ilişki sistemi, bir kadınla bir erkeği, karı koca olarak birbirine bağlayan doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan toplumsal yönden devletin kontrol hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimi" olarak tanımlanmaktadır. Evliliğin, toplumu temsilen devlet tarafından kontrolünün sağlandığı ve düzenlendiği üzerinde durulmuştur. Evliliğin yasallaşması ve bazı normlar etrafında belirlenmiş olması eşlerin haklarının korunması açısından önemlidir (Özgüven, 2001: 60).

Başka bir tanıma göre evlilik, aile kurmak maksadı ile iki insanın duygu, düşünce, inanç, kültür ve yaşantılarını paylaşmak için bir araya gelmesidir (Demirci, 2019: 157).

Evlilik, bireylerin kendi istekleri ile toplum ve din tarafından onaylanmış bir yuva içinde duygusal ve cinsel açıdan tatmin olmasına imkân sağlayan kutsal bir birlikteliktir (Göknar, 2011: 70).

Çelik (2019: 21) ise evliliği; " Bireyin tüm yaşamı boyunca sevme, sevilme, güvenlik ait olma gibi ihtiyaçlarının karşılandığı aile ortamının temelini oluşturan ve erkek ve kadın birlikteliğinin kabul edilmesini sağlayan sosyal, kültürel ve dini bir kurum" olarak tanımlamaktadır. Buradan da anlaşıldığı üzere evlilik aslında aileyi meydana getiren ilk

basamaktır. Eşler ise bu yapıyı oluşturan üyelerdir. Bireyin gelişimi ve sosyal yaşantısı açısından çok önemli olan aile, toplumun en küçük parçasıdır (BalcıArvas ve Hökelekli, 2017: 130).

Aile ve evlilik kavramlarına yakından bakacak olursak daha belirgin olan evlilik kavramı, iki kişinin birlikte yaşamlarını paylaşmak, çocuk sahibi olmak gibi gayelerle oluşturdukları bir sözleşmedir. Aile ise bir grup veya örgüttür (Özgüven,2000: 19). Evlilik ailenin, aile ise toplumsal kültürün temelini oluşturmaktadır (Kasapoğlu, 2007: 147).

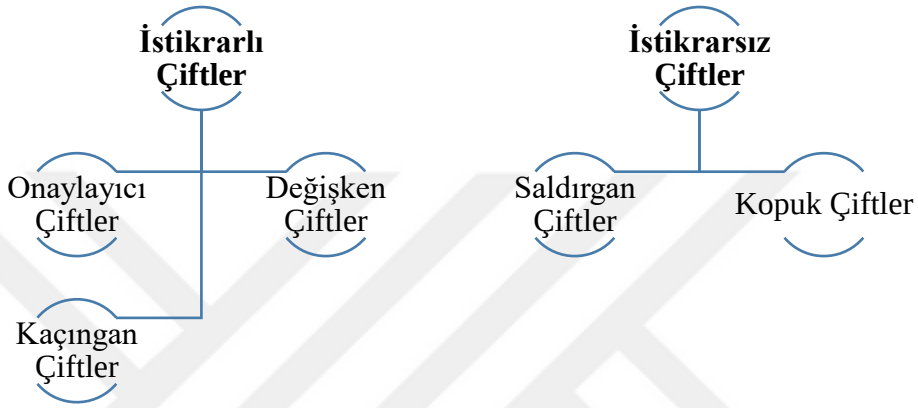
Evlilik, iki kişinin belli hedefler doğrultusunda yaşamlarını şekillendirdiği kurumdur. Bu kurumda önemli olan noktalardan birisi eşlerin birbirlerine benzerlikleridir. Eşler birbirlerine ne kadar benzerse amaçlar o kadar ortak olur. İnanç yönünden de benzerlik maddi ve manevi açıdan eşlerin yoldaş olmaları açısından önem arz etmektedir (Kasapoğlu, 2007: 147). Ortak değerler, kişilerin evliliklerindeki iletişimi olumlu yönde etkilemektedir (Belen, 2014: 190). Eşlerin kendilerine benzer özelliklere sahip bireyleri tercih etmesi neticesinde birbirinin ilgi alanlarını paylaşma başarılarının arttığı görülmektedir. Bunun neticesinde aile ve evlilik içindeki çatışmaya daha az rastlanıldığı görülmektedir (akt. Çelik, 1967: 6).

İnsanların biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimleri düşünüldüğünde evlilik bu ihtiyaçların hepsini karşılayabilme yeterliliğine sahiptir. Biyolojik ihtiyaç bakımından, cinsel güdünün karşılanması evlilik kurumunun temel işlevlerindendir. Evlilik, eşlere çocuk dünyaya getirme ve yetiştirme imkânı sağlamaktadır. Bu yönden evlilik insan neslinin devamını sağlayan yegâne kurumdur. Sosyal gereksinim açısından ise evlilik, insanların güven, dayanışma, birlik ve beraberlik içerisinde olma; toplumda kendine bir yer bulma, bireylerin birbirlerinden onur duyma, hayatta kendini yalnız hissettirmeyecek bir destekçiye ve bir hedefe beraber yürüyecek bir yol arkadaşına sahip olma gibi ihtiyaçlarını karşılamaktadır. İnsanın doğasında var olan sevilme ve beğenilme isteği göz önünde bulundurulduğunda, eşlerin birbirlerini karşılıksız sevmeleri, duygularını paylaşmaları evlilikteki doyumu artırmaktadır (Özgüven, 2000: 19-20). Eşler bir yuva içerisinde yaşamalarını paylaşmaktadır, bu süreç içerisinde birbirlerine destek olmakta, birbirlerinin gelişmelerine ve olgunlaşmalarına ortam hazırlamaktadırlar (Ekşi ve Kahraman, 2012: 131). İnsanın yaşamını düzenlemesine yardımcı olan bu kurum dolaylı yoldan toplum düzenini de sağlamakta ve denetlenebilir olduğu için kurallara uyulmasını zorunlu hale getirmektedir (Bacanlı, 2002: 175).

Başka bir ifade ile evlilik sevgi, güvenlik ve bir gruba ait olma gibi ihtiyaçların karşılandığı bir aile ortamını hazırlar. Aile insanlığın devamı için elzemdir. Ailenin sürekliliği toplumsal yaşamın yapıtaşıdır (Çelik, 2019: 21).

1.1.2. Evlilik Türleri

Çiftler evlilik kurumu içinde kişilik özellikleri ve yaşam tarzları gibi faktörlerle belirli davranış kalıpları sergilemektedir. Bu davranışların açıklanması ve sınıflandırılması ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin, Gottman'ın (1993: 7-10) çalışmasında 73 kişi 4 yıl ara ile 2 kez incelenmiştir. Bu incelemeye göre evlilik kurumunun üyesi olan çiftler istikrarlı ve istikrarsız olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. İstikrarlı grup kendi içinde; geleneksel çiftler, değişken çiftler, kaçıngan çiftler olarak üç gruba; istikrarsız grup ise saldırgan çiftler ve ilişkisi kopuk çiftler olarak iki gruba ayrılmaktadır. Çiftler şekil 1' de görülmektedir.

Şekil 1.1. Evlilik Türleri ve Çiftler

Fitzpatrick (1988) çalışmasında çiftleri benzer şekilde gruplandırmıştır. Onun çalışmasında Onaylayıcı çiftler geleneksel çift şeklinde geçmektedir. Özelliklerinden şu şekilde bahsetmiştir:

Geleneksel Çiftler: Evliliklerinde önemli konular haricinde tartışmaya girmekten kaçınmaktadırlar. Biz olma düşüncesini bireysel hedefler ve değerler üzerinde görmektedirler. Ev içerisinde ortak alan paylaşımı yüksektir. Düzenli günlük programlarının olmasına meyillidirler.

Değişken Çiftler: Bu çiftler geleneksel çiftlerden oldukça farklı olarak bulunmuştur. Bu çiftler bireyselliğin evlilik tarafından vurgulandığına ve güçlendirildiğine inanmaktadır. Onlar bir evlilikte çiftlerin gizlilik ve bağımsızlıklarına izin verilmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Cinsiyet rollerini kabul etmezler ve eşitlikçi yaklaşımları vardır. Sürekli çatışma içindedirler. Negatif ve pozitif duygularını fazlaca gösterirler. Evlerinde ayrı fiziksel yaşam alanları vardır ve onları kontrol altında tutmak isterler. Düzenli günlük planları yoktur.

Kaçıngan Çiftler: Bu çiftler farklılıklar ve kişiler arası mesafe ile karakterize edilmişlerdir. Değerler bakımından geleneksel çiftlere benzemektedirler ancak bireyselliğe ve ev içindeki alanlarda özerkliğe önem vermektedirler. Her türlü evlilik çatışmasından kaçınma eğilimdedirler.

İstikrarsız çiftlere değinilecek olursa, bu çiftler oldukça olumsuz bir dille konuşmaktadırlar. Örneğin Saldırgan çiftler sadece doğrudan çatışmanın içine girmekle ve dikkatli bir dinleyici olmakla kalmazlar ayrıca çok savunmacıdırlar. Sürekli karşısındakini suçlayıcı ve yargılayıcı kelimeler kullanırlar (sen her zaman, sen hiçbir zaman vb.). Gergin ses tonu ve yüz mimikleri sergilerler. Kopuk çiftler ise birbirlerinden bağımsızlardır ve duygusal olarak birbirlerine katılmazlar. Her ne kadar bağımsız görünseler de önemsiz sayılabilecek konularda, kısa atışmalar ve tartışma yaşarlar.

1.1.3. Eşler Arasındaki Uyum ve Doyum

Sağlıklı bir evlilik çatışma, şiddet ve olumsuz ilişkilerden uzak olan evliliktir. Evlilik üzerinde etkili bazı kişilik özellikleri bulunmaktadır. Bunlardan biri uyumdur. Uyum kişilerin çevresindeki iletişim halinde olduğu bireylerle ilişkisini sürdürebilmesi, karşılıklı olarak istendik yönde davranışlarında değişiklik yapabilmesidir (Çelik, 2019: 8). Uyum ayrıca Türk dil kurumunda "Toplumsal çevreye veya bir duruma uyma, uyum sağlama, intibak, entegrasyon." şeklinde tanımlanmaktadır https://sozluk.gov.tr/ (erişim tarihi: 15.03.2020).

Evlilik sürecinin iyi bir şekilde devam etmesiyle ilgili yapılan çalışmalarda, evlilik uyumu, evlilik doyumu, evliliğin niteliği gibi kelimeler sıklıkla kullanılmaktadır (Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012: 28). Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu kavramları birbirinden farklı değerlendirilmelidir. Her ne kadar karıştırılan kavramlar olsa da birbirlerinin yerini tutmamaktadır ve tanımlarının çok iyi yapılması gerekmektedir (Yılmaz, 2001).

Tezer'e (1996: 1) göre evlilik doyumu, kişinin evliliği içinde hissettiği ihtiyaçlarının karşılanma düzeyine yönelik algısıdır. Evlilik doyumu ayrıca, eşlerin evlilik yaşamlarında çevresel ve kişisel olarak hissettikleri psikolojik tatmin olarak tanımlanmıştır (Sokolski ve Hendrick'denakt. Sığırcı, 2010: 39). Evlilik için önemli diğer bir unsur olan evlilik uyumu ise, evli bireylerin tek tek veya beraberce gösterdikleri çaba ile evliliğe ve evli olma durumuna uyum sağlama şeklidir. (Çelik, 2019: 9). Eşlerin bahsedilen uyumu yakalamaları ve sorun yaşadıklarında yapıcı bir bakış açısı ortaya koyarak çözüm getirebilmeleri gerekmektedir (Şirin, 2019: 392). Bu açıdan bakıldığında evlilikte doyumun sağlanmasında evlilik uyumu etkin rol oynamaktadır.

Evlilik doyumunu etkileyen pek çok unsur vardır. Bunlardan bazıları: bireyin dini değerleri, ailesi, sosyal ortamı, kişilik özellikleri ve geçmişinden getirdiği miras şeklinde sıralanabilir. Bunun dışında evlilik doyumu araştırmalarda kullanılan, eğitim durumu, stres ve şiddet gibi yordayıcı değişkenlerde kullanılmaktadır (Çelik, 2019: 21).

Rosen- Grandon ve diğerlerinin (2004: 59) çalışmasında evlilik doyumunu etkileyen 10 özellik sıralanmıştır. Bunlar:

- Evlilik sürekliliği
- Eşe bağlılık,
- Güçlü ahlaki ve manevi değerler,
- Eşe bir arkadaş olarak saygı duymak,
- Cinsel yaşamda bağlılık,
- İyi ebeveyn olmaya istekli olmak,
- Allah'a inanmak ve manevi ve dini bağlılık,
- Eşi hoşnut etmeye ve desteklemeye gönüllü olmak,
- Eş için iyi bir yoldaş olmak,
- Affetmeye ve affedilmeye gönüllü olmak şeklinde sıralanmaktadır.

Evlilik içinde yaşanan doyumsuzluk, evlilik ilişkilerinin bozulmasına sebep olmaktadır. Öyle ki evlilik ilişkileri bozuk olan bireyler olumsuz örnek oldukları için evlilik kaçınılan bir ilişki haline gelmektedir (Çelik, 2019: 23). Ayrıca Çelik (2019: 24-33) evlilik doyumuyla ile ilgi şu faktörlere değinmiştir: Psiko-sosyal etmenler, sevgi-iletişim, bilişsel süreçler ve algı, sınırlar- özgürlük, sorumluluklar, sağlıklı aile, cinsel sağlık, fiziksel sağlık, duygusal sağlık, kariyer.

Evlilik uyumunun gerçekleşmesi ve eşlerin mutluluklarını devam ettirebilmeleri için evliliklerine dair temel konularda hem fikir olmaları gerekmektedir. Evlilikte mutluluğu sağlamak ise evliliğe adım atacak olan çiftlerin artık birlikte yaşayacaklarını kabullenmeleri ve istekli olmalarına bağlıdır. Bu bireylere belli sorumluluklar yüklemektedir. Sorumlulukların yerine getirilmesi uyumunda sağlanması anlamına gelebilmektedir. Ailede uyumu etkileyen belirlermiş bazı faktörler vardır. Bunlar: Anne ve baba evliliğinin mutluluk derecesi, tanışma süresinin uzunluğu, cinsiyete bağlı roller, evliliğin bireyin çevresi tarafından onaylanma yüksekliği, dini ve etnik geçmiş ortaklığı, statü ve eğitim yüksekliği, evlilik yaşı, çocuklukta anne ve baba ile olumlu ilişkiler içerisinde olma (Özgüven, 2001: 85-89).

1.1.4. Evlilikte İletişim

Evlilik için önemli unsurlardan olan evlilik uyumun temelini sağlıklı iletişim oluşturmaktadır. Bu iletişimin olmadığı evliliklerde eşler sorunlarını tam kavrayamamakta ve bu sorunlara çözüm getirememektedir. İletişim halinde olma durumu olan etkileşim bir süreçtir ve eşlerin karşılıklı olarak duygularını net ve doğru şekilde birbirlerine aktarmaları olarak tanımlanmaktadır (Özgüven, 2001: 101). Belen (2014: 191) tarafından yapılan araştırmada

eşler arası iletişimi sağlayan bazı değerler tespit edilmiştir. Bunlar arasında doğruluk, yalan söylememe, dürüstlük, sevgi, saygı, güven ve din kavramları sıralanmıştır. Dürüstlük gibi değerleri hem sözlü hem de eylemsel olarak yaşayan kişilerin, huzurlu ve kendinden emin oldukları belirlenmiştir.

Diğer açıdan iletişimi engelleyen çok fazla etken bulunmaktadır. Önyargı bireye ve sosyal ilişkilerine önemli ölçüde zarar vermektedir. Öyle ki insanın ilişkilerindeki gerçekliğin üzerini örtmesi gibidir. Tanımlamak gerekirse önyargı " beli bir nesneye yönelik öğrenilmiş bir tutumdur". Önyargı durumunda kişi aslında kendini geçerli durumda haklı görmektedir ve bunun için öne sürdüğü bazı olumsuz duygular vardır. Kişi bazen de stereotip denilen olumsuz inançları kullanarak önyargı ile yaklaştığı kitleyi hâkimiyeti altına alma, kaçınma, kontrol altına alma ve yok etme eğilimleri gösterebilir (Gerrig ve Zimbardo, 2014: 528).

Evlilikte iletişim becerileri uygun ve yerinde kullanıldığında çatışmayı azaltırken, farklılıkları daha belirgin hale getirmek ise arttırmaktadır (Schneewind ve Gerhard'danakt. Yılmaz Bingöl, 2019: 79). Evlilik ve iletişime önemli bir vurgu yapan Özgüven (2001: 89) çalışmasında "evlilik bir iletişim ve etkileşim sistemidir" ifadesini kullanmıştır. Bu sistem eşler arasındaki uygun mesajların verilmesi ile devam eder.

1.1.5. Eşler Arasında Empati

Empati kişiye has tutum ve nitelik olarak görülmektedir ve şu şekilde tanımlanmaktadır: "Bir bireyin, karşısındaki kişinin ruhsal durumunu, duygularını, ihtiyaçlarını, tavır ve yaşantılarını vb. onun açısından görebilme duyabilme ve algılayabilme niteliğidir". Ayrıca "empatik anlayış güven ve mutlu yaşamın temelidir". Empatik anlayışa sahip olmak için eşlerin karşılıklı olarak sürekli savunma halinde olma durumunu bırakmaları gerekmektedir. Eş empatik anlayış yolu ile eşinin empatik anlayışını uyarır ve ödüllendirir ve taraflar sağlıksız savunma mekanizmalarını gevşetmeye çalışırsa empatik bir anlayış ortamı oluşabilir (Özgüven, 2001: 101).

Empati evlilik için önemli bir yer tutmaktadır. Eşlerin aralarındaki uyumu yakalamalarını sağlayan en önemli etmenlerdendir. Karşıdakinin bakış açısını anlayarak olası çatışma konularından da kaçınmayı sağlar. (Tutarel-Kışlak ve Çubukça, 2002: 38)

1.1.6. Evlilikte Çatışma

İnsan hayatının doğal parçası olan çatışma: İletişim ve etkileşim halinde bulunan en az iki muhatabın yaşadığı çıkar veya fikir uyuşmazlığını algılamaları şeklinde tanımlanmıştır (Dizdaroğlu, 2019: 1).

Uzun süreli ilişki içinde olunan evlilikte küçük olsa da çatışmalar mutlaka yaşanır. Çatışma, evlilik ve aile için her zaman tehlikeli sayılmamaktadır. Evlilikte hiç çatışma yaşanmamasını sağlamak yerine çatışma yaşandığında nasıl bir yaklaşım izlenmesi gerektiğini bilmek önemlidir. Yaşanan çatışmalar ne kadar az duygusal zarar ile çözülüyorsa eşlerin o kadar sağlıklı ilişki kurabildiğini gösterir (Baldık, 2005: 41; Ergin, 2019: 188). Başka bir ifade ile eşler yaşanan bu çatışmayı yıkıcı veya yapıcı hale getirme imkânına sahiptir. Çatışma durumu ile karşılaşan kişinin vereceği tepki pek çok etkene göre değişiklik arz etmektedir. Mesela daha rahat kişiliğe sahip olan ve değişik durumlara çabuk alışabilen insanlar yaşanan çatışmalara çok kolay çözümler getirebilirken, katı ve değişmez kurallara sahip insanlar ise bu çatışmaları çözmekte güçlük yaşamaktadırlar (Özgüven, 2000: 113).

Evlilikte çatışmaya yol açacak etmenlere değinecek olursak, evliliğin üyeleri olan eşler birbirinden farklı yaşantıdan gelmiş bireylerdir. Geçmiş yaşamlarındaki alışkanlıkları, tutum ve davranışları ve toplumun onlardan beklentileri evlilik içinde doğal olarak çatışmalara sebep olabilmektedir. Bireylerin evlilikten önce bağımsız yaşama alışık olmaları başka bir çatışmanın zeminini oluşturabilmektedir (Bingöl Yılmaz, 2019: 75). Ayrıca çalışan ve evlilik içinde sorumlulukları da artan çiftler, kendilerini yalnız hissedebilirler. Bu durumda arkadaş ortamlarından ve çevrelerinden aldıkları sosyal destek onların çatışmalarını ve evlilik içindeki çatışmalarını çözmede onlara yardımcı olabilir (Çelik, 2019: 25).

Başlangıçta uyumlu olan ailelerin yaşadıkları güçlükler ve çatışmalar, bir süre sonra ailenin mutluluğunu söndürmektedir. Bunun neticesinde aile birliği parçalanmakta, yuvalar dağılmaktadır. Bu durum genelde toplumun özel de ise eşlerin ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir (Özgüven, 2002: 85).

1.2. Şiddet

Şiddet psikoloji, sosyoloji, ekonomi, felsefe, psikiyatri gibi pek çok alan tarafından incelenmektedir. İlk olarak şiddet ile ilgili yapılmış tanımlar verilecektir:

Şiddet kavramı, Arapça güçlendirmek, sıkıca bağlamak anlamlarına gelen "şedde" fiilinden türemiştir (Kanar, 2009: 1102). İngilizcesi "violence" olan terim sözlükte birine veya bir şeye fiziksel olarak zarar veren ve inciten davranış olarak tanımlanmıştır (Oxford wordpower dictionary: 787). Şiddet, " Fiziksel, güç veya psikolojik bir baskı uygulayarak insanların bedensel veya ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan davranışların tümü" şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca bu tanımdan yola çıkarak şiddetin sadece fiziksel şiddeti kapsamadığını, geniş bir kavram olduğu da vurgulanabilir. Şiddet kaba kuvvet dışında, hakaret, hakir görme, ekonomik kısıtlamalar, tehdit gibi konuları da içermektedir (Kalyoncu, 2014: 19). Dünya sağlık

örgütü ise şiddeti şu şekilde tanımlamaktadır: "Kasıtlı fiziksel güç ya da güç kullanımı, tehdit ya da gerçek, kendine karşı, başka birine karşı veya bir grup ya da topluma karşı sonuçları olan hem de yüksek olasılıkla yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişim bozukluğu, kayıpla sonuçlanan durum" (WHO, 2002: 5).

Şiddet kavramını iki şekilde ele alınmış dar ve geniş anlamda farklı tanımlama yapılmıştır. Dar anlamında şiddet sadece kişinin bedenine yönelik acı veren eylemlerdir ki bu görünür şiddet olarak da adlandırılabilir. Geniş anlamda ise fiziksel veya duygusal olarak kişiyi etkileyen ancak dışarıdan bakıldığında görülemeyebilen olaylardır. Bu tür şiddet de örtük şiddet olarak adlandırılmıştır (Kızılgeçit, 2017: 204).

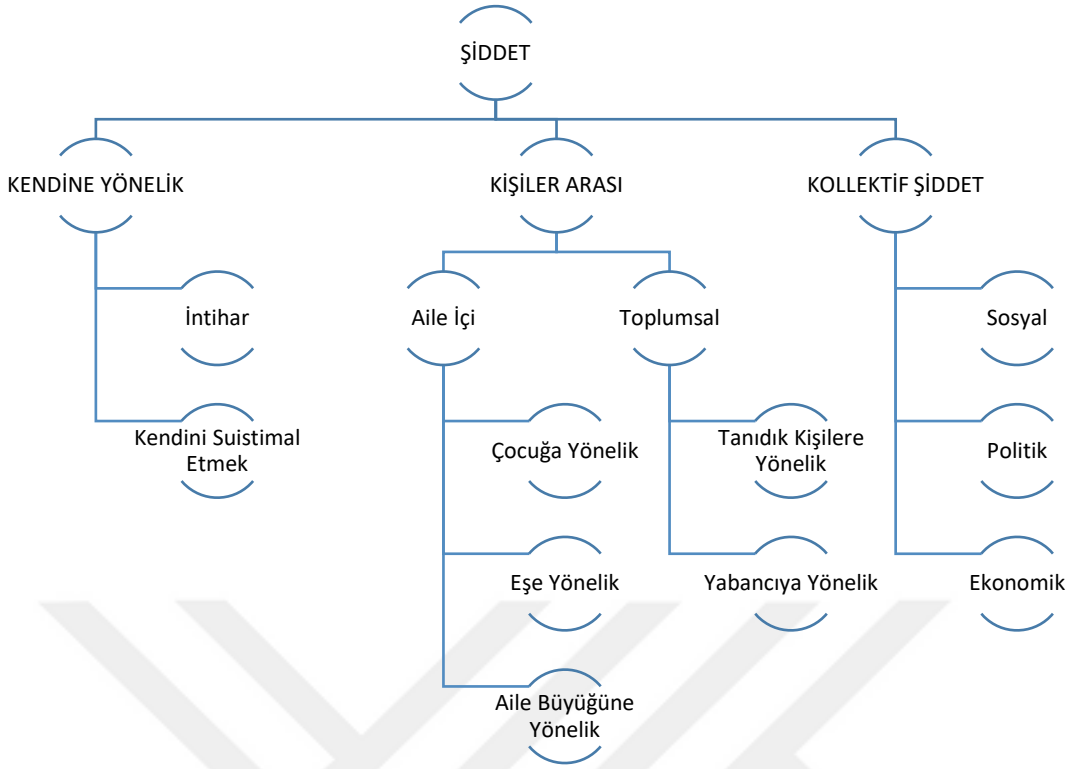
Başka bir tanıma göre, bireyin her açıdan zarar görmesine neden olan davranışların tümü şiddettir. Bu zarar bedensel ve ruhsal açıdan olabilir (Mavili, 2014: 15).

İnsan temelde hayatta kalma içgüdüsü ile kendi yaşamına gelebilecek olan tehditlere karşı saldırganlaşmaya ve şiddet uygulamaya hazırdır (Keleşoğlu, 2017: 14). Birey eğer kendini, duygularını ve duygularının nedenlerini, çevresindeki insanları, ilişkilerini, onu etkileyen olayları anlamaya çalışırsa içindeki şiddeti kontrol etme çabasına girebilir. Böylelikle bu doğal dürtü olumlu alanlara yönlendirilebilir (İnam, 2001: 46-47). Sosyal bir varlık olan insan, tarih boyunca şiddete başvurmuştur. Üstelik şiddetten rahatsız olunmakla birlikte yüzyıllardır hem şiddet uygulanmakta hem de şiddete maruz kalınmaktadır (Kılıç, 2009: 9).

1.2.1. Şiddet Türleri

Şiddet pek çok şekilde sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Bunlardan bazılarını çalışmamıza almaya çalışacağız. Örneğin; WHO (2002: 6) şiddeti, eylemi gerçekleştirenlerin özelliklerine göre 3 geniş kategoriye ayırmıştır:

1) Kendine Yönelik Şiddet (Self-Directed Violence); Kendine yönelik şiddet, intihar ve kendine kötü davranma şeklinde ikiye ayrılır. İntihar düşünceleri, intihara teşebbüs ve gerçekleşen intihar şeklinde aşamalar bulunmaktadır.
2) Kişiler Arası Şiddet (İnterpersonal Violence); Bu şiddet türü de kendi arasında ikiye ayrılmaktadır.
    a) Aile içi şiddet veya yakın ilişkilerde şiddet: Genelde aile üyeleri arasında ve eşler arasında gerçekleşen şiddet türüdür. Ev içerisinde gerçekleşir.
    b) Çevresel şiddet: Genellikle birbirleriyle ilişkisi olmayan, birbirlerini tanıyan veya tanımayan insanlar arasında meydana gelir ve ev dışında gerçekleşir.
3) Kollektif Şiddet (Collective Violence); Kollektif şiddet, pek çok kişinin müdahil oluğu şiddettir ve kendi içinde sosyal, politik ve ekonomik olarak 3'e ayrılmaktadır.

Şekil 1. 2. WHO Şiddet Türleri

Şiddet ayrıca yaygın şekilde kaynaklarda; fiziksel, psikolojik (duygusal), ekonomik ve cinsel şiddet olarak kategorilendirilmiştir (Ulu, 2016: 63). Buna rağmen belirtilen şiddet türleri arasında kesin ve net ayrım söz konusu değildir. Herhangi bir şiddet türünün yanında diğerini de görmek mümkündür. Örneğin fiziksel şiddet anında kişi sözel olarak yani psikolojik olarak da şiddet görüyor olabilmektedir (Eryiğit Bader, 2018: 38). Genel olarak sınıflandırmalar şu şekilde açıklanmaktadır:

1.2.1.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, diğer şiddet türleri arasında en çok rastlanan ve bilinen, eşler ya da partnerler arasında yaşamsal fonksiyonları tehdit etme oranı en yüksek olandır. Bu sebepledir ki sağlık kuruluşlarına başvurmaya yüksek oranda bu şiddet türü neden olmaktadır. Toplumu sosyal ve ekonomik olarak derinden etkilemektedir (Odman ve Odman, 2017: 22).

Bu şiddet türü bireyin uyguladığı şiddetin en bariz görünen şeklidir. Bedensel kuvvet isteklerini yaptırma bastırma aracı olarak kullanılmaktadır (Yıldız Martı, 2014: 39). Alain Chesnais'e (akt. Halıcı, 2007: 43) göre fiziksel şiddet, kişilere doğrudan zarar vermektedir. Bu durum tartışma götürmez şekilde açıkça görülmektedir Şiddetin, acımasızlık, dışa yönelik ve acı verme olmak üzere 3 temel özelliği bulunmaktadır. Şiddet; tekme, tokat, yumruklama, sopayla dövme, çimdikleme biçiminde olabilir. Yüze yakıcı (asit gibi) bir madde dökme;

bedenin herhangi bir yerinde sigara söndürme; askı, elektrik süpürgesinin hortumu, kemer ya da sicimle dövme, aç ve susuz bırakma, sokağa atma, tedavi gerektiren bir hastalığı tedavi ettirmeme vb. de fiziksel şiddet grubunda değerlendirilebilir. Silah, Bıçak, balta gibi öldürücü aletleri kullanmak ise ölümle sonuçlanabilecek en tehlikeli fiziksel şiddet durumudur (Mavili, 2014: 33, Tuzcuoğlu, 2010: 194).

1.2.1.2. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet dolaylı bir şiddet türü olarak görülmektedir ve genellikle göz ardı edilmektedir. Tek başına görüldüğü zaman hoşgörü bahanesiyle üstü kapatılmaya çalışılmaktadır (Hirigoyen, 2018: 7). Ancak bu şiddet türünün mağdurları, fiziksel şiddetten daha yoğun hasarlara neden olduğunu ifade etmektedir (Kılıç, 2009:171).

Duygusal ve sözel istismar şeklinde görülebilir. Bu bağlamda bu şiddet türünde kişinin karşıdakine bağırma, eleştirme, tehdit etme, suçlama, alay etme, lakap takma, gururu zedeleyici sözler söyleme ve küfretme davranışlarında bulunması psikolojik şiddet olarak değerlendirilebilir (Tuzcuoğlu, 2010: 195).

Duygusal istismarın 12 işareti olarak şunlar gösterilebilir: Kıskançlık, kontrolcü davranış, gerçekçi olmayan beklentiler, yalıtım, sorun ve duygular nedeniyle suçlama, aşırı hassasiyet, sözel istismar, katı cinsiyet rolleri, kişilik ve duygu durumunda ani değişiklikler, şiddet tehditleri, nesneleri kısma ve vurma, tartışmalar sırasında güç sergileme (akt. Gladding, 2019: 455).

Bazı psikolojik istismar eylemleri toplumumuzda sevgi kaynaklı olarak düşünülmektedir. Aslında bu düşünce ve onun doğurduğu bu tür davranışlara katlanma eğilimi bir sonraki istismarın önünü açmaktadır. Bu aşamadan sonra ise kaçınılmaz sonuçlar doğabilmektedir (Keçeci ve Ekşi, 2020: 32).

Duygusal istismara uğrayanlar kendini güvende hissedemez. Duygusal şiddetin fiziksel şiddete dönüşmesi olası bir durumdur. Uzun süre bu istismara maruz kalma durumunda vücutta herhangi bir etki görülmese de ruhsal ve psikosomatik yıpranmalar görülmektedir (Mavili, 2014: 34, Mor Çatı, 1996: 29).

1.2.1.3. Ekonomik Şiddet

Bir diğer tür olan ekonomik şiddete gelince, eşler arasında sıklıkla görülen hâkimiyet kurma amacı güden bir şiddet türüdür. Genelde bu tür eylemlerde eşlerden biri diğerine mali bakımdan bağımlıdır. Şiddete maruz kalan taraf, eşinin izni olmadan herhangi bir mali kaynaktan para çekemez, ihtiyaçlarını karşılamaz. Bu ekonomik bağımlılık, onun ilişkisini

sürdürme eğilimi göstermesine de sebep olabilmektedir. Kendi ekonomik özgürlüğü olmayan birey bu şiddet tutumuna sabretmek zorunda olduğunu düşünmektedir. Şiddet uygulayan taraf özellikle eşinin bu tutumu göstermesi için çabalamaktadır. Eşinin ekonomik özgürlüğünü kısıtlayarak, tehdit ederek onu evlilik içinde zapt etmeyi amaçlamaktadır (Odman ve Odman, 2017: 66).

Ekonomik şiddet eylemlerine örnek olarak şunlar verilebilmektedir: Birinden zorla parasını almak, kontrol etmek, borç alınan parayı ödememek, eğitimine mani olmak, çalışmakta olan birini işine gitmekten alıkoymak veya iş bulmasını engellemek bu şiddet türüne girmektedir (Tuzcuoğlu, 2010: 195; Lengerli, 2010: 8). Ayrıca ev içindeki ekonomik şiddetin dışavurumları ile ilgili şunlar sıralanmaktadır: Kişinin parasını, malını elinden alabilmek için yalan söylemek, habersiz ve izinsiz evin içindeki eşyaları, arabayı satmak, taraflardan birinin diğerini çalışmaya zorlaması, gelirine el koyması, meslek seçimine karışılması, paranın nereye harcandığının baskıcı bir tutumla kontrol altında tutulması, tasarruf yapılmasına izin verilmemesi, aile geliri konusunda bilgi verilmemesi, habersiz şekilde kredi çekilmesi, karşı tarafın izni olmadan kefil olunması veya kefil olmaya zorlanması, kişinin mali durumu daha iyi kişiler ile karşılaştırılması ve becerisizlikle suçlanması, tarafların birine harcadığı parayı karşı taraf için harcamak istememesi (Odman ve Odman, 2017: 67-70).

1.2.1.4. Cinsel Şiddet

Zorlama yolu ile vücut bütünlüğünü bozabilecek şekilde, fiziksel veya ruhsal olarak rahatsızlık veren cinsel davranışlardır. Bu şiddet türü genellikle cinsel arzularını tatmin etmek amacı ile erkekler tarafından gerçekleştirilmektedir (Yıldız Martı, 2014: 44).

Genellikle kişinin hoşlanmadığı tarzda sözle taciz, şaka şeklinde başlayabilen bir durumdur. Bu tür şiddet, ilişkiye zorlama, cinsel içerikte kişiyi ürküten davranışlarda bulunma, aşırı kıskançlık ve kişinin kadınlığı ve erkekliği ile ilgi alaycı sözler kullanma biçimde olabilir (Mavili, 2014: 33). Bu şiddet türüne fiziksel ve psikolojik şiddet de eşlik edebilmektedir (Kılıç, 2009: 35).

1.2.2. Şiddetin Nedenleri

Şiddet çok çeşitli yönleri bulunan bir olgudur ve pek çok etkenden beslenmektedir. Psikolojik, toplumsal, ekonomik vb. kaynaklı durumların her biri şiddeti doğurmaktadır (Tezcan, 1996: 107). Ayrıca şiddetin doğurduğu davranışlar ilk önce bireyin kişiliği ile ilişkilendirilebilir (Moses, 1996: 24).

Tuzcuoğlu (2010: 196) çalışmasında şiddete sebep olabilecek durumları sıralamıştır. Bunlar arasında: Kişinin öncelikle kendi ailesinden şiddet görmesi, şiddeti gözlemlemiş ve kendi davranışı olarak özümsemiş olması, diğer kişi grupları düşman olarak görme, şiddet içerikli tv. programları ve bilgisayar oyunları, şiddet olaylarını konu edinen haberler, trafik stresi, çalışma ortamındaki rekabet ve olumsuz davranışlar, çeşitli spor dallarını amaç dışında algılama, işsizlik ve göç edilen yere uyum sağlayamama sayılmaktadır.

Moses'e (1996: 24) göre şiddetti oluşturan etkenlerin arasında yoksulluk da bulunmaktadır. Ayrıca kişiler ve topluluklar arasındaki düşmanlıklar, terör yanlısı olaylar, savaş ortamları şiddetin tetikleyicisidir. Bunların yanı sıra insan ilişkilerinde sevgiden ziyade korku etkin konumda ise şiddet bu ilişkinin ayrılmaz bir parçası olarak görülebilir. Korku duygusu ilk çocukluk yıllarında hissedilmeye başlanılan ve ömür boyunca hayatın birçok diliminde karşılaşılan bir duygudur. Özelde birey genelde ise tüm toplum bu korku ve güvensizlik hissi ile yaşamaktadır. Kişilik ise şiddetin farklı türleri ile birlikte gelişerek şekillenir (Solak, 2016: 27).

Çocukluğundan beri sevgi duygusundan mahrum kalmış bireyler için sağlıklı bir psikolojik gelişme söz konusu olamaz. Sevgi insanı insan yapan temel duygudur. Sevgi bütünleştirirken korku ayrıştırır ve uzaklaştırır. Kişi korkuya çok maruz kalmış ise önce kendi içinde sıkıntılar yaşar daha sonra bunu çevresine yansıtmaya başlar. İnsan ilişkilerinde diken üzerinde olur kendini koruma ihtiyacı hisseder bu da onu saldırgan ve şiddete meyilli yapar (Kalyoncu, 2014: 27-28).

1.2.3. Saldırganlık

Şiddet içerisinde farklı kavramları da içerebilen bir kavramdır. Saldırganlık kavramı bunlardan biridir (Öztürk, 2017: 23-24). İngilizce "Agression" şeklinde ifade edilen saldırganlık bir kimsenin karşısındakine fiziksel veya duygusal olarak zarar verme niyeti ile davranması şeklinde tanımlanabilmektedir (Kızılgeçit, 2017: 162). Başka bir tanıma göre ise : "Başka bir kişiye zarar vermek amacıyla yapılan herhangi bir davranıştır"(Plotnik, 2009: 600).

Saldırganlıkla ilgili bazı tezler ortaya atılmıştır. Bunlardan kısaca bahsedilecektir. Klasik psikanalitik yaklaşıma göre, saldırganlık bilinçaltında yatan ölüm içgüdüsünden dolayı ortaya çıkmaktadır. Her bireyin aslında içgüdüsel olarak kendini yok etme isteği vardır. Bilinç bu durumu bastırdığında dışarıya yönelik saldırganlık olarak kendini göstermektedir. Özellik yaklaşımını benimseyen kişilik kuramcıları bireysel farklılığa odaklanmaktadır. Biyolojik açıdan inceleyen psikologlar saldırganlığı kalıtsal açıdan incelemektedir. İnsancıl yaklaşım ise insanların saldırganlığı doğuştan taşımadığını öne sürmektedir. İnsan aslında iyidir. Uygun ve

sağlıklı şartlarda yetişen insanlar şiddete başvurmadan yaşayabilmektedir. Davranışsal sosyal öğrenme, insancıl yaklaşıma zıt bir görüş benimsemiştir. Bu yaklaşıma göre diğer davranışlar nasıl öğreniliyorsa, saldırganlıkta öğrenilen bir davranıştır. Son olarak bilişsel psikologlar, saldırganlığın bilginin işleme sürecinden kaynaklandığını savunmaktadır (Burger, 2006: 26-28).

Saldırganlık kendi içinde pasif saldırgan ve saldırgan şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Pasif saldırgan kişiler, saldırganlık davranışını doğrudan değil de surat asarak, verilen işi yapmayıp ertelemeye çalışarak veyahut inatçı davranarak ifade etmektedir. Saldırgan kişiler ise içlerindeki kızgınlığı, öfke nöbetleri ve şiddet ile karşı tarafa aktarırlar. Özellikle bir kışkırtma olmadan bu öfke nöbetleri tekrarlanıyor ise kişinin sergilemiş olduğu agresif davranış, eşi, ailesi ve çevresi için oldukça tehlike arz ediyor demektir (Özgüven, 2001: 294). Başka bir sınıflandırma da ise saldırganlığın iki türünden bahsedilmektedir: Düşmanca saldırganlık ve araçsal saldırganlık. Düşmanca saldırganlık direk olarak acı vermek ve karşıdakine zarar vermek, onu yaralamak amacıyla sergilenen davranış türüdür. Araçsal saldırganlık ise aslında acı vermek için yapılmayan davranıştır. Bu davranışta amaç acı vermek değildir saldırganlık araç olarak kullanılmaktadır. Örnek olarak bir futbol maçından söz edecek olursak, Eğer bir oyuncu maça katkısı olması açısından puan kazanmak için rakibinin canını yakarak topu ondan alıyorsa bu araçsal saldırganlıktır. Fakat rakip oyuncuya maça katkısı olmayacağını bile bile sinirlenerek can yakıcı bir davranışta bulundu ise bu da düşmanca saldırganlık olarak değerlendirilmektedir (Aranson, 2012: 676).

Saldırganlıkla ilgili yapılan araştırmalar, bazı insanların diğerlerine göre daha saldırgan davranışlar sergilediğini ortaya koymaktadır. Bu ise genetik ve çevresel faktörler ile açıklanmaktadır. İkizler ve evlatlıklar ile yapılan bir çalışma bunu konu edinmektedir. Örneğin tek yumurta ikizleri (Monozigot) ve çift yumurta ikizleri (dizigot) arasındaki benzerlikleri ve evlatlık olarak yetiştirilen çocukları inceleyerek yetiştirme tarzının nasıl saldırganlığı etkilediğini incelemişlerdir. Sonuç olarak tek yumurta ikizleri saldırganlık bakımından çift yumurta ikizlerinden daha yüksek korelasyon göstermiştir. Bu ise genetik faktörünün ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. (Haberstick ve arkdan akt.Gerrig ve Zimbardo, 2014: 535-536) Ancak fiziksel ve sosyal saldırganlıkta farklı faktörler yer alabilmektedir. Örneğin sosyal saldırganlıkta genetik faktörün fiziksel saldırganlıktan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun ise ebeveyn davranışlarından kaynaklandığı düşünülmektedir (akt.Gerrig ve Zimbardo, 2014: 536).

Saldırganlığın kaynağına dair pek çok çalışma yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Yapılan çalışmalar ve yaklaşımlar saldırganlığı daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır.

1.2.4. Evlilikte Şiddet Teorileri

1.2.4.1. Engelleme ve Saldırganlık

Engelleme ve saldırganlık arasındaki ilişki ilk defa Freud tarafından eserlere konu edinmiştir. Freud saldırganlık hakkındaki ilk görüşünü daha sonraları değiştirmiştir. İlk başta saldırganlığı libidonun engellenmesinden kaynaklı olarak görmektedir. Haz peşinde koşan dürtümüz engellendiğinde, o engele saldırmak için ilksel tepki oluştururuz. Doğal olarak benliğimiz tadımızı kaçıran şeye ya da insana saldırmamız için bizi tutar. Bu nedenle saldırganlığımız çoğu zaman yer değiştirir. İlk tepkimizi tuttuğumuz için bu daha sonra ailemize ve yakın çevremize yansır, onlara bağırarak dışa vururuz (Burger, 2006: 211).

Engellemenin bir çeşidi olarak ekonomik kısıtlama örnek olabilir. Kişi iş bulamaz, yaşamsal ihtiyaçlarını yerine getiremezse kısıtlanmış hissetmektedir bu da saldırganlaşmasına neden olmaktadır (Öztürk, 2017: 38). Evlilikte görülen ekonomik sıkıntılar ve işsizlik eşlerin şiddet eğilimini bu bağlamda açıklayabilmektedir.

Engellenme durumu her zaman saldırganlığa yol açmaz. Bununla birlikte istenmeyen ve huzursuz edici bir engellenme söz konusu olduğunda saldırganlık ve şiddet sık görünen bir durumdur (Aranson vd., 2012: 693).

1.2.4.2. Bandura'nın Dört Aşamalı Modeli

Şiddet ve saldırganlığı davranışsal açıdan ele alan model saldırganlığı gözlemleyen kişilerin saldırgan davranışsal sergilemeleri için hangi aşamalardan geçtiğini açıklamaktadır bu modele göre:

1. Saldırgan davranışa dikkat edilir.
2. Bu bilgi hatırlanır.
3. Gördüğü şekilde gerçekleştirilir.
4. Bundan dolayı ödüllendirileceğini düşünür.

Bu aşamalar her zaman gerçekleşemez, koşullar buna engel olabilir. Örneğin kişi saldırganlık içeren bir görsel ile karşılaşabilir ancak bunu sergileyecek yeteneği yoktur ya da elinde silah gibi gereçler bulunmayabilir. Bu durumda gerçekleştirme aşamasına ulaşamamış olmaktadır. Ancak engellenemediğinde şiddet davranışı gözlem yoluyla öğrenilmiş ve sergilenmiş olmaktadır (Burger, 2016: 574-577).

1.2.4.3. Genel Sistemler Teorisi

Sosyolog Straus ve Jean Giles Sims tarafından geliştirilmiştir. Evlilik içi şiddeti açıklayan teorilerin ilkidir. Bu teoriye göre şiddet aslında bireysel olarak patolojik sonuçların doğurduğu bir olgu değildir. Bundan ziyade bir sistemin ürünüdür (Öztürk, 2017: 41). Genel sistemler teorisi, psikolojik, sosyo-psikolojik ve sosyolojik faktörleri açıklama çabasından dolayı multidisipliner bir teori olma özelliğine sahiptir. Bu teori mümkün olduğunca tüm etkileşimleri incelemektedir. Örneğin; hem aile içi bileşenler ve süreçler arasındaki karşılıklı dayanışmayı hem de aile ve çevresi arasındaki bağlılığı konu edinmektedir. Aile ve çevre iki ayrı sistem olarak ele almaktadır. Aile bir sistem ürünü olarak görülmektedir ve kendi içinde şiddeti sürdürebilmekte, azaltabilmekte ve arttırabilmektedir (akt. Bayer, 2013: 139).

Straus (1973: 404) genel sistemler teorisinin geçerli olabilmesi için 3 temel unsurdan bahsetmiştir bunlar sırasıyla:

1. Eylemin ya da nedensel akımın alternatif yanlarını belirlemek
2. Belirli aralıklarla, sistemin sürdürülmesine hizmet eden geri bildirimler vermek.
3. Sistemin hedeflerini hesaba katan işlemler

Straus (1973: 405) ayrıca Thomas Scheff (1966)'in mental hastalıklar teorisinin üstüne şiddetin sosyal nedenleri açıklayan maddeleri şöyle sıralamıştır:

1. Aile içi şiddet; normatif beklentiler, saldırganlık gibi kişisel özellikleri, rol engellemeleri ve çatışmalar gibi pek çok nedenlerden kaynaklanmaktadır.
2. Aile üyeleri arasındaki şiddet olayları bilinen ve tedavi edilen orana göre çok daha yüksektir.
3. Çoğu şiddet ya reddedilir ya da sapkınlık olarak etiketlenmez.
4. Aile içi şiddetin kalıplaşmış imgeleri; ebeveynlerden, kardeşlerden ve diğer çocuklardan öğrenilir. Bu öğrenme ise erken çocukluk döneminde gerçekleşmektedir.
5. Aile içi şiddetin imgeleri yetişkinler ve çocuklar için sıradan sosyal etkileşimler ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla sürekli yenilenmektedir.
6. Şiddet barındıran kişiler, bu şiddet eylemleri sebebiyle ödüllendirilebilmektedir. Bu ise şiddet olayının tekrarlanmasına sebebiyet vermektedir.
7. Şiddet kullanımı aile normlarına aykırı olduğunda, şiddet kullanımı çatışmasının üzerine bir çatışma daha oluşturmaktadır. İkinci çatışma ise birincisinden daha fazla şiddet üretme eğilimindedir.

8. Şiddete karşı bir rol benimseyen kişiler, diğerlerinin beklentilerini karşılamak veya kendi eğilimlerini gerçekleştirmek için şiddet eğilimli olarak etiketlenen kişileri destekleyebilmektedir.

1.2.4.4. Feminist Teori

Feminist teoriye göre erkek ve kadına biçilen roller şiddeti doğrudan etkilemektedir. Sosyal yaşamındaki şartlanmışlık erkek ve kadının şiddet davranışlarını belirlemiştir. Buna göre, erkek her zaman kadına yönelik saldırgan davranışlar sergilemesi gerektiğini kadın ise kurban konumunda olması gerektiğini öğrenmiştir (Bayer, 2013: 136). Her ne kadar kabul edilemez olsa da ailede gerçekleşen şiddet, aslında kişilerin birbirlerini kışkırtması sonucu evlilik ile özdeşleşen davranıştan meydana geldiği düşüncesi mevcuttur. Ancak kadın hakları yanlısı kişiler bu yaklaşıma karşı çıkmaktadır. Onlara göre, bu kışkırtmalar sonucunca erkekler denetimlerini kaybetmemeli ve elinde tutmalıdır. Bu ise sadece erkeklerin yaptıklarının sorumluluklarını almalarıyla gerçekleşmektedir (Nichols, 2013: 342). Feminist görüşe göre eşler arasındaki şiddet yüksek oranda erkekler tarafından kadınlara uygulanmaktadır. Bunun sebebi olarak ise ataerkil kültür öne sürülmektedir (akt.Lengerli, 2010: 18).

Feminist topluluklar eşler arası şiddet ile ilgili yakından birçok çalışma yapmaktadır. Türkiye'de de 1980'li yıllardan beri kadına yönelik şiddete odaklanan feminist hareket ile ilgili tartışmalar mevcuttur. Özellikle 1990'lı yıllarda ise Feministlerin şiddet ile ilgili çalışmaları ivme kazandı. Şiddet gören kadınların neler yapabileceği cevabını vermek için, öncelikle teorilerden yola çıkarak pratik bilgiler eşliğinde bilgi birikimi yaptılar. Bu çerçevede danışma merkezleri açtılar. Feminist sığınma evleri kurdular. Toplumsal ve öznel olarak kadına yönelik şiddeti ele aldılar. Şiddetin aile içerisinde nasıl ortaya çıkıp devam ettiğini, kanunlarda, işyerlerinde, medyada ve kolluk güçlerinde bu durumun nasıl algılandığını ortaya çıkarmak için yorumlar yaptılar. Bunun yanı sıra kadın sığınma evlerinin gizliliği koruması ile ilgili prosedürleri ortaya koydular. Kadın cinayetlerini gündeme taşınması gibi daha pek çok çalışmada yer aldılar (Sirman, 2011: 15).

Sonuç olarak feminizm temelli teoriye göre toplum, erkeğe güçlü ve baskın olma kalıplarını yükler. Erkek, kendini evinin ve eşinin hâkimi olarak görmektedir. Ona göre kadın, kendinden her zaman daha aşağı konumdadır. Şiddet ise tüm bu güç ve hâkimiyetin korunması ve devam ettirilmesi sırasında ortaya çıkmaktadır. Şiddet, erkeğin gücünün fiil halidir. Bu durum kadın ve erkeğin güç farklılığı sebebiyle durdurulamaz hal almaktadır (Kılıç, 2009: 21).

1.2.4.5. Kaynak Teorisi

Kaynak teorisi aile ve tüm sosyal sistemlerin aslında güç ve güç tehdidinden beslendiğini öne sürmektedir. Eşler arasında kadın veya erkek hangisi bünyesinde daha fazla güç barındırıyorsa o sosyal ve ekonomik daha fazla kaynağa hükmediyor demektir. Goode'ye (1971: 624) göre insanların başkalarını amaçlarına hizmet etmek için harekete geçirebilecekleri dört ana kaynak grubundan olan, güç ve gücün tehdidi aile gibi sosyal sistemler içinde kullanılır. Ona göre, sosyal sistemin içinde bulunan ana kaynaklar: ekonomik değişkenler, ilişkiler- beğenilebilirlik, saygınlık ve güçtür. Bu kaynaklara sahip olan kişiler amaçlarına daha iyi ulaşabilmektedir. Ancak insanlar bu tür kaynağa sahip değillerse ve istedikleri amaca ulaşamıyorlarsa şiddete başvurabilirler. Bu durumda evlilik içerisinde daha az prestije sahip olan kişi (örneğin daha az gelire sahip olan koca) egemenliğini sürdürmek için güce başvurmaktadır (Öztürk, 2017: 43). Diğer bir değişle daha az kişisel vb. dış kaynağı kontrol eden taraf güce ve kontrole sahip olmak amacıyla şiddete başvurmaktadır.

Kaynak teorisine göre, belirsizlik aile içi şiddetin nedenleri arasındadır. Eşlerden birinin gücü (para, zenginlik, mal mülk vs.) veya statüsü (prestij, ilişkiler) şayet tutarlılık arz etmiyorsa, yani birinde yüksek diğerinde düşükse ve aile içindeki statüyü belirleyen normlar belirsiz veya değişkense, bu durumda olan ailelerde şiddetin ortaya çıkma ihtimali, böyle olmayanlara göre daha yüksektir (Loue, 2000: 32).

1.3. Manevi İyi Olma

1.3.1. Maneviyat Tanımları

Maneviyat Arapçadan dilimize geçmiş "manevi" kelimesinin çoğulu olan sözcüktür. Manevi kelimesi "Mana ve medlûle mensub. Batına ve ruha mensub, maddi olmayan" şeklinde tanımlanmıştır (Kestelli, 2011: 288). Maneviyat yani Spiritüelity, Latince spiritus kelimesinden türemiştir. Spiritus kelimesinin kökü olan spirit: ruh, cesaret ve nefes anlamlarına gelmektedir (Keçeci, 2018: 17). Spirituality kelimesi ruhsallık şeklinde anlamlandırılmaktadır. Ancak ruhsallık Türkçe' de yaygın bir kullanıma sahip değildir. Bu sebeple kelimenin diğer sözlük tanımlarına bakıldığında, maneviyat kelimesini spirituality kelimesinin yerine kullanmak daha uygun görünmektedir. Türkiye'de hem sosyal hayatta hem de akademik alanda spirituality ile anlam itibariyle örtüşen maneviyat kelimesi yoğun olarak kullanılmaktadır (Düzgüner, 2016: 19). Nitekim Hökelekli de (2016: 45) spirituality kavramının karşılığı olarak manevi yaşam ifadesini tercih etmektedir. Ona göre manevi yaşam dindarlıktan ayrılan ancak biçimlendirici olarak dinin içinde yer alan unsurlardan bir kısmını içermektedir.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise maneviyat iki anlama gelmektedir. Bu anlamlardan ilki "maddi olmayan, manevi şeyler"dir, ikincisi ise "yürek gücü ve moral"dir. İlk tanımda geçen manevi sözcüğü yine aynı sözlükte "görülmeyen, duyularla sezilebilen, soyut, ruhani, tinsel, maddi karşıtı" şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2011: 1620). Maneviyat, insanın özüyle ve aşkın olanla arasındaki deneyimdir. İnsan yaşamı için güç kaynağı, cesaret veren bir enerjidir. İnsanın içindeki bu güç, kişinin yaşamının ne kadar kutsal olduğunun farkına varmasını sağlar. Böylelikle var olan anlayışını geliştirmesine yeni anlayış ve anlamlara ulaşmasına zemin hazırlar. Acıları öğretir, içindeki düşmanlığı barışa ve ilgisizliği sevgiye çevirir (Özdoğan, 2009: 20). Başka bir tanıma göre maneviyat, " Kutsalın öznel tecrübesi ve varoluşsal anlam arayışıdır. Ayrıca kendini aşma ve kutsal alanla doğrudan duygusal ve bireysel bir nitelikte iletişime geçme çabasıdır" (Kızılgeçit, 2017: 59).

Maneviyat yani ruhsallık ilahi kaynaklıdır yani insanın onu var edeni ile kurduğu bağdır. İnsan kendini var eden ilahi özü kendi bünyesinde bulundurmaktadır. İnsan kendi özüyle iletişim kurduğunda aslında ilahi olanla da iletişim kurmuş olur. Öz nitelikler yani ilahi taraf ne kadar fark edilirse, bu eksiklikten kaynaklı ruhsal problemlerin de çözümüne o kadar kavuşulabilir (Özdoğan, 2009: 197). Hökelekli (2017: 45-46) manevi yaşam şeklinde ele aldığı kavramı şu şekilde açıklamaktadır: Aşkın olanı eksiksiz şekilde tecrübe etme, kişinin var oluşunu olgunluk temeline oturtması. Bireysel varoluş farkındalığı ile bireysel problemlerin önemini kavramadır. Örneğin maneviyat bünyesinde bulundurduğu bu aşkınlık boyutu ile de kişilerin genellikle bütünlük ve iyilik halinde olmasına katkı sağlar. Bu boyut kişilerin özgün bir şekilde anlamlı hayat yaşamasına katkı sağlamaktadır (akt. Gladding, 2019: 117). Dolayısıyla inanma ve bir dine bağlanma, bireyin sağlıklı bir ruhsal yaşam sürmesi için önemli ve gereklidir (Aydın, 2009: 91).

1.3.2. Din /Maneviyat

Kolektif bir olgu olan din kavramının pek çok tanımı bulunmaktadır. Bu durum onun tek ilkeye karşılık gelmediğinin göstergesidir (James, 2017: 37). Bu açıdan din ve maneviyat kompleks ve çok boyutludur (Hill vd., 2013: 85). Kişisel, çevresel, psiko-sosyal ve kültürel özelliklerin etkisiyle yaşamını şekillendiren birey, dini yaşamında da bu özelliklerin karmaşık etkisiyle inançlarını, düşüncelerini ve davranışlarını belirlemiştir (Peker, 2013: 76). Tarih boyunca din/ dindarlık ile birlikte maneviyat insan yaşayışının parçası olagelmiştir. Öyle ki maneviyat ve dindarlık insan eylemlerinin çoğunda hem özne hem de nesne halinde kendini göstermektedir (Zinnbauer ve Pargament, 2013: 61).

Maneviyatın tarihine bakıldığında din ile ilişkisi aşikârdır. Buna rağmen bu iki kavramın ilişkisi hakkında karmaşa olduğu söylenebilir. Bu konuda birden fazla yaklaşımdan söz edilmektedir. Maneviyatın dinden daha geniş bir kavram olması, dinin maneviyattan daha geniş bir kavram olması, dinin maneviyatla anılması ancak maneviyatın her zaman dini bir boyutunun olmaması gibi değerlendirmeler bulunmaktadır. Buna göre dinin bazen maneviyatın bir yönünü oluşturduğu veyahut maneviyatın dinin bir yönünü oluşturduğu görüşleri mevcuttur (Hull, 2003: 12).

Maneviyat kavramının çok boyutlu olduğu düşünülmektedir (Hökelekli, 2017: 46, Zinnbauer ve Pargament, 2013: 63, Hill vd., 2000: 57). Maneviyatla ilgili modern anlayışların 3 kategoride toplandığı sonucuna varılmıştır (akt. Hill vd., 2000: 57). Bunlar:

1. Tanrı merkezli maneviyat: Teolojilerdeki düşünce ve pratiğin nedeni olarak gösterilmektedir. Geniş ve dar olarak tasavvur edilebilmektedir.
2. Dünya merkezli maneviyat: Kişinin doğa ve ekoloji ile olan ilgisini açıklamaktadır.
3. İnsan merkezli (humanistik) maneviyat: İnsan başarısını ve gizli gücünü esas almaktadır.

Maneviyat ve Din kavramlarının ilişkisi üzerinde bazı araştırmacılar ayırıma gitse de bu durum aslında Batı'nın sekülerizm vasıtasıyla dindarlık hakkında olumsuz tavır takınmasının ve toplumun tek bilgi kaynağının bilim olduğu inancına sahip olmasının bir sonucudur (akt.Ekşi ve Kardaş, 2017). Normalde dinin kapsadığı işlevsellikler sadece maneviyatın alanı olarak belirtilmeye başlanmıştır (Zınnbauer ve Pargament, 2013: 68). Fakat pek çok çalışma maneviyat ve dini iç içe algılamaktadır. Örneğin Zınnbauer ve diğerlerinin (1997: 561) yaptığı araştırmanın sonucuna göre; araştırmaya katılanların %74'ü kendilerini " Hem manevi hem de dindar" olarak, %19'u "manevi ancak dindar değil" ve %4'ü "dindar ama manevi değil" olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmaya göre "Maneviyat" ve "Din" kavramlarını beraber ele alıp, kendilerini dindar ve aynı zamanda manevi olarak görenlerin sayısı oldukça yüksektir.

Din ve maneviyatın özellikle içselleştirilmiş halinin manevi iyi oluşa olumlu etkisi olduğu düşünülmektedir. İnsanın manevi dünyasının sağlamlığı, dini kabullenmesine göre farklılık gösterebilmektedir. (Acar, 2014: 403). Bu dini kabuller Allport tarafından iki ayrı şekilde incelenmiştir:

- Dışsal (extıinsic): Bu yönelime sahip birey dini araç olarak kullanmaktadır. Kendi çıkarları doğrultusunda dine ağırlık vermektedir ve faydalanmaktadır. Dini bir kendini güvende hissetme, statü veya sosyalleşme aracı olarak kullanabilirler. Örneğin camiye gitme

davranışı içsel dindarlığa sahip insanlarda son amaç iken dışsal dindarlarda başka insanlarla görüşüp sosyalleşerek kendini iyi hissetme amacı taşıyabilmektedir.

- İçsel (intıinsic): Dışsal yönelimle tam bir zıtlık içerisindedir. Bireyler yüksek değerlerini dinde bularak onu tamamen içselleştirmişlerdir. Din onlara değil, onlar dine hizmet etmektedir. Dini gereklilikler bir getiri beklenmeden iyi olduğu ve yapılması gerektiği için yapılmaktadır (Allport, 2016: 13; Özdoğan, 2009: 187; Köse ve Ayten, 2016: 56).

İnsanın yaşamını olumlu etkileyen ve pek çok alanda karşımıza çıkan maneviyat, stres anksiyete gibi davranışları çıkmaza sürükleyen problemlerin önüne geçilmesinde önemli bir yere sahiptir (Klavuz ve Klavuz, 2016: 17). Ayrıca kavram, umut ve psikolojik dayanıklıkla da ilişkili bulunmuştur. Eryücel (2018b: 378) tarafından yapılan araştırmada koruma altındaki çocukların, dini-manevi rehberlik çalışmaları sonucunda umut ve psikolojik dayanıklık puanlarının yükseldiği görülmüştür. Öte yandan psikolojik yardım süreçlerinde maneviyat etkin rol oynamaktadır. Örneğin, danışma uygulamaları içerisinde dinî-manevi temelli müdahalelerin, danışanların psikopatolojik durumlarında kalıcı düşüşü sağladığı tespit edilmiştir (Karaca ve Acar, 2019: 279).

Maneviyat pek çok değeri kendi bünyesinde bulundurabilen bir kavramdır. Bunlar arasında; kendini bilme, şefkat, merhamet, sabır, hoşgörü sayılabilmektedir (Eryücel, 2018a: 668). Kişinin acılarını öğrenmesi, düşmanlığını işbirliğine çevirerek içindeki barışı ve sevgiyi ortaya çıkarması Manevi olan ile mümkündür (Özdoğan, 2009: 189). Ayrıca manevi değerler, hem insanlar arası ilişkilerde hem de eşler arası ilişkilerde iletişimin sağlanmasında önemli rol oynar. Eylem boyutunda da varlığını sürdüren bu değerler sayesinde kişiler, kendilerini gerçekleştirerek manevi gelişimlerini sürdürürler (Belen, 2014: 192).

1.3.3. Manevi İyi Oluş

Manevi iyi oluş aslında iyi oluş köküne dayanmaktadır. Bu kelime ise mutluluk, sağlık, emniyet ve refah gibi kelimelerle sıklıkla anılmaktadır. Psikolojinin ele aldığı bu kavram farklı açılardan (Psikolojik iyi oluş, öznel iyi oluş, duygusal iyi oluş, manevi iyi oluş) ele alınarak karşımıza çıkmaktadır ve dindarlık ile ilişkilendirilerek incelenmiştir (Ayten, 2018: 116; Hamburger, 2009: 1). Bu çeşitli iyi olma modellerinin birden fazla tanımlama ve metotları bulunmasına rağmen genel ve ortak amacı, kişilerin mutlu ve sağlıklı olmalarına fayda sağlamaktır (Göcen, 2013: 103).

"İyi olma" durumunda bireyin manevi gelişimi ve değişimi dikkate alınmaktadır. Ayrıca onun benlik, sosyal çevre, dini ve dini olmayan sembollerle ilişkisi bütüncül olarak incelemektedir. Manevi iyi oluş, hayatın anlamının, insanın bu hayattan aldığı hazzın veya

memnuniyetin, manevi denilebilecek değerlerle ilişkisini tartışmaktadır. Bu açıdan iyilik halinin bir türüdür ve bünyesinde hem maneviliği hem de iyilik halini barındırmaktadır. Diğer taraftan, insanın kendisiyle, çevresiyle ve ilahi varlıkla ilişkilerinin niteliği, kurduğu ilişkilerinden memnuniyeti ile insanın manen gelişimi hakkında fikir sahibi olunmasına yardımcı olmaktadır. Yani daha çok bireyin dinsel ve varoluşsal anlamda iyiliğini ifade etmektedir. Bu açıdan yaşamın görünmeyen kısmı olan aşkın yönüne karşılık gelmektedir (Acar, 2014: 394-395; Hill ve ark., 2000: 51–77).

Manevi iyi oluş ise insanın varoluşunu anlamlandırma, amacını bulma, sorgulama içinde olma, maddi olmayan anlaşılması güç kavramları ve varlıkları anlama isteğidir (akt.Keçeci, 2018: 19). Manevi iyilik, kişinin maneviyatının yaşamın diğer boyutlarıyla bütünleşmesine izin veren, böylece büyüme ve kendini gerçekleştirme potansiyelini en üst düzeye çıkaran manevi boyuta açılmayı temsil eder (Westgate, 1996: 27). Bireyler yaşamın içinde gerçekleşen gelişmelere ve değişimlere adapte olamadıklarında ruhsal bir boşluğa düşebilmektedir. Bu durumun gözlemlenmesinin ardından manevi iyi oluş kavramı dikkat çekmiş ve önem kazanmıştır (Stanard, Sandhu ve Painter, 2000: 204-210).

William James (2017: 37) "sağlıklı zihin" ifadesini kullanarak özellikle dinin ruhsal sağlığa etkisini incelemiş ve gündeme getirmiştir. Bu etkiye yönelik çalışmalara ilgi son zamanlarda da gözle görülür şekilde yükselmektedir. Özellikle psikoloji, psikiyatri, sosyoloji, sağlık, gerontoloji gibi alanlarda yapılan çalışmalar göze çarpmaktadır. Maneviyat ve dinin fiziksel sağlığa ve ruh sağlına etkisi birçok araştırmacı tarafından kuşku ile karşılanmasına rağmen alanla ilgili uzmanlaşma sağlandıkça araştırmalar da zamanla daha kaliteli hale gelmektedir (Ellison ve Levin, 2018: 450). Bu bağlamda dini pratikler manevi iyi olma durumuna etki etmektedir. Özellikle kişinin Yaratıcısı ile ilişkilerini her an tazelemesi, sorumluluk almaya teşvik etmesi, huzuru ve toplum uyumunu sağlaması bu etkinin sebepleri arasında sayılabilmektedir. Ayrıca manevi açıdan doyuma ulaşmış bireyler kendini tanıyarak kabiliyetlerinin farkına varmakta, sağlıklı ve bilinçli bir şekilde hayatlarını şekillendirebilmekteler. Bu durum onların kendilerine duydukları saygıyı arttırmaktadır (Acar, 2014: 402-408). Günümüzün vurguladığı başarılı olma odağı bireylerin bilişsel olarak kendilerini etkilemelerine ve ruhsal sağlıklarını bozmalarına sebep olmaktadır. Bu başarılı olma istediği depresyon ve anksiyeteye sürüklemekte ve insanların iyi oluşlarını düşürmektedir. Bu noktada maneviyat bireylere sağlıklı olmanın önünü açmaktadır çünkü o başarıyı değil kendini bilmeyi en üst bilgi olarak öğütlemektedir. Maneviyata göre emek ve gayret göstermek önemlidir. Sonuçtaki başarı ya da başarısızlık amaç olmadığı için bireyler süreci daha sağlıklı yönetebilecektir (Eryücel, 2018a: 663).

Bireyin karşılaştığı yaşam olayları, iyi oluş üzerinde kısa vadede ve hızlı bir biçimde etkili olabilmektedir (Carr, 2016: 36). Bu noktada maneviyat kişilerin karşılaştıkları sıkıntılı olaylarla başa çıkmasında onlara yardımcı olan önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. (Klavuz ve Klavuz, 2016: 17). Bu konuyla ilgili dini başa çıkma kavramı Pargament tarafından bilimsel çalışmalara dâhil edilmiştir. Olumlu dini başa çıkmanın, en kısa zamanda bireyin hayat ile uyumunu sağlamasına yardımcı olduğu görülmüştür (Eryücel, 2013: 1). İnsanın yaşamını sağlıklı bir şekilde yürütmesi için hayatta anlam bulması gerektiğini söyleyen Frank, bunun en iyi yollarından birinin maneviyat olduğunu belirtmiştir. Başka bir deyişle birey maneviyat ile anlam arayışını tamamlar. Bu aşamadan sonra fiziksel, ruhsal ve psikolojik açıdan etkileşim kurarak sağlıklı bir yaşam sürebilir. Özellikle ruhsal boyutun iyileştirme gücü dikkat çekmektedir. Bu boyut diğerlerinin de iyileşmesine etki ederek bütünlüğü sağlamaktadır (akt.Okan ve Ekşi, 2017: 143).

İKİNCİ BÖLÜM
YÖNTEM VE BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde yöntem hakkında bilgi verildikten sonra problem ve hipotezler çerçevesinde istatiksel analiz bulguları tablolar halinde incelenecektir.

2.1. Yöntem

2.1.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın nicel araştırma kapsamında olup Yakın İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Oluş Ölçek verilerinin arasındaki ilişki istatistiksel teknikler kullanarak ortaya konulmuştur. Bu doğrultu da, demografik bilgi formu, ölçek maddelerinden elde edilen veriler istatistiksel analizi için SPSS 22.0 (Statistical Package for Social Sciences, Chicago, Illinois, United States) bilgisayar programı ile bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur.

2.1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın Evrenini Antalya Muratpaşa İlçesinde 2019-2020 yılında ikamet eden veya çalışan medeni durumu evli olan yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu ilçede bulunan 540 evli birey oluşturmuştur. Ancak verilerin eksik doldurulması gibi nedenlerden dolayı istatistik hesaplamaya 474 kişi dâhil edilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olacak şekilde örneklem belirlenirken, yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi değişkenler göz önünde bulundurulmuş belirli sayılara ulaşana kadar veri toplanmaya devam edilmiştir (akt. Kılıç, 2013: 44).

2.1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan anketin ilk kısmında katılımcılara demografik bilgiler ile ilgili sorular sorulmuştur daha sonra Yakın İlişkilerde Şiddet Tutumu ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeklerinin maddeleri yer almaktadır.

2.1.3.1. Yakın İlişkilerde Şiddet Tutumu Ölçeği (YİŞTO)

Bireylerin şiddete yönelik tutumlarını değerlendirmek üzere Yakın İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutumlar Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu kullanılmıştır. Fincham ve arkadaşları (2008) tarafından; ilişkilerde yaşanan psikolojik ve fiziksel saldırganlığa yönelik üniversite öğrencilerinin tutumlarını ölçmek için tasarlanmıştır. Demirtaş ve arkadaşları (2017), Yakın

İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Formu (YİŞTÖ-GG) olarak adaptasyon çalışmasını tamamlamıştır. YİŞTÖ-GG 3 boyuttan (istismar-8 madde, Kontrol-5 madde ve şiddet-4 madde) ve 17 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Kullanılan yönergede her bir maddenin katılımcılar için ne kadar uyumlu olduğu 1(Kesinlikle Katılmıyorum) ile 5(Kesinlikle Katılıyorum) arasında derecelendirilmesi istenmiştir. Ölçek puanındaki yükselmeler, katılımcıların flört şiddetini kabul düzeyindeki artışa işaret etmektedir. Ölçeğin 2, 4, 5, 8, 12, 13, 14 ve 17 numaralı maddeleri ters puanlanmaktadır. Fiziksel şiddete yönelik tutumları ölçmek üzere şiddet boyutu kullanılırken, psikolojik şiddete yönelik tutumları ölçmek üzere istismar ve kontrol boyutu dâhil edilmiştir. Ölçeğin elde edilen iç tutarlık katsayıları şiddet, kontrol ve istismar boyutları için sırasıyla 72, 62, ve 65 olarak hesaplanmıştır. Mevcut çalışmada ise iç tutarlılık katsayıları şiddet için 75, kontrol için 60 ve istismar için 67 bulunmuştur.

2.1.3.2. Spiritüel İyi Olma Ölçeği (SWB)

Ekşi ve Kardaş (2017) tarafından yetişkinlere yönelik olarak bireylerin kendi değerleri ve anlamlandırmaları doğrultusunda, kişiye özgü, toplumsal ve aşkın yönleriyle hayatı anlama ve yaşama süreçlerini belirlemek için geliştirilmiştir. Ölçekte toplam 29 madde bulunmaktadır. Beşli likert şeklinde oluşturulan ölçekte maddelerde belirtilen cümlelere; bana tamamen uygun (5), bana oldukça uygun (4), bana biraz uygun (3), bana uygun değil (2), bana hiç uygun değil (1) olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçekte aşkınlık, doğayla uyum ve anomi olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa değerleri incelendiğinde aşkınlık ,953, doğayla uyum ,864, anomi ,853, toplam değer ,886 olarak saptanmıştır.

2.1.4. Veri Toplama İşlemi

Araştırmanın verileri Aralık 2019- Ocak 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Anket formları araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Anket uygulaması sırasında katılımcılardan hiçbir kimlik bilgisi istenmemiştir. Cevapların samimi ve doğruluk payının yüksek olması açsından hem anket formuna yazılmış hem de katılımcılara sözel olarak bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılara anketi doldurması için gereken süre tanınarak formlar toplanmıştır.

2.1.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın problem cümlesi ve alt problemlerine yönelik cevap bulmak amacıyla "Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği" ve "Manevi İyi Olma Ölçeği" uygulama yapıldıktan sonra elde edilen veriler ışığında alt problemlere ışık tutan kişisel bilgi formunda yer alan demografik özelliklerle puanları arasındaki ilişkilere bakılmıştır.

Ölçeklerden elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS 22.0 (Statistical Package for Social Sciences, Chicago, Illinois, United States) bilgisayar programı kullanılmıştır. Velilerden elde edilen puanları ile verilerin araştırmanın bağımsız değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı test edilmiştir. Verilerin Normallik parametrelerinin değerlendirilmesinde çarpıklık ve basıklık katsayılarının yanında kolmogorov smirnov testi testi kullanılmıştır.

2.2. Bulgular

2.2.1. Tanımlayıcı İstatistikler

2.2.1.1. Demografik Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatikleri

Tablo 2. 1. Cinsiyet Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımları

	N	%
Kadın	269	56,8
Erkek	205	43,2
Toplam	474	100,0

Tablo 1 incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların %56,8'i (n=269) kadın, %43,2'si (n=205) ise erkek katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. 2. Yaş Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımları

	N	%
25 yaş ve altı	31	6,5
26 ile 35 yaş arası	132	27,8
36 ile 45 yaş arası	180	38,0
46 ile 55 yaş arası	81	17,1
56 ile 65 yaş arası	30	6,3
66 yaş ve üzeri	20	4,2
Toplam	474	100,0

Tablo 2.2 incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların %6,5'i (n=31) 25 yaş ve altı, %27,8'i (n=132) 26 ile 35 yaş arası,%38,0'i(n=180) 36 ile 45 yaş arası, %17,1'i

(n=81) 46 ile 55 yaş arası, %6,3'ü (n=30) 56 ile 65 yaş arası ve %4,2'si (n=20) ise 66 yaş ve üzeri olan katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. 3. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı

	N	%
İlkokul mezunu	36	7,6
Ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu	146	30,8
Lise mezunu	229	48,3
Yüksek Okul ya da üniversite mezunu	63	13,3
Toplam	474	100,0

Tablo 2.3. incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların Eğitim durumu değişkenine göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %7,6'sı (n=36) İlkokul mezunu, %30,8'i (n=146) Ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu, %48,3'ü (n=229) Lise mezunu ve %13,3'ü (n=63) Yüksek Okul ya da üniversite mezunu katılımcılardan oluştuğunu görülmektedir.

Tablo 2. 4. Gelir Kategorisi Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı

	N	%
2500tl ve altı	74	15,6
2501-4999tl arası	160	33,8
5000-9999tl arası	177	37,3
10.000tl ve üzeri	63	13,3
Toplam	474	100,0

Tablo 2.4. incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların %15,6'sı (n=74) 2500tl ve altı, %33,8'i (n=160) 2501-4999tl arası, %37,3'ü (n=177) 5000-9999tl arası ve %13,3'ü (n=63) ise 10.000tl ve üzeri gelire sahip katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. 5. Evlenme Yaşı (Kendisi) Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı

	N	%
18 yaş	41	8,6
19 ile 25 yaş	258	54,4
26 ile 30 yaş	130	27,4
31 ile 35 yaş	25	5,3
36 yaş ve üzeri	20	4,2
Toplam	474	100,0

Tablo 2.5. incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların Evlenme yaşı (Kendisi) değişkenine göre dağılımlar %8,6'sı (n=41) 18 yaş, %54,4'ü (n=258) 19 ile 25 yaş arası, %27,4'ü (n=130) 26 ile 30 yaş arası, %5,3'ü (n=25) 31 ile 35 yaş arası ve %4,2'si (n=20) 36 yaş ve yaş gruplarından oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. 6. Evlenme Yaşı (Eşi) Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı

	N	%
18 yaş	27	5,7
19 ile 25 yaş	258	54,4
26 ile 30 yaş	134	28,3
31 ile 35 yaş	33	7,0
36 yaş ve üzeri	22	4,6
Toplam	474	100,0

Tablo 2.6. incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların Evlenme yaşı (Eşi) değişkenine göre dağılımlar %5,7'si (n=27) 18 yaş, %54,4'ü (n=258) 19 ile 25 yaş arası, %28,3'ü (n=134) 26 ile 30 yaş arası, %7'si (n=33) 31 ile 35 yaş arası ve %4,6'si (n=22) 36 yaş ve yaş gruplarından oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. 7. Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı

	N	%
Tek evlilik	448	94,5
2 ve üzeri evlilik	26	5,5
Toplam	474	100,0

Tablo 2.7. incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların %94,5'i (n=448) tek evlilik, %5,5'i (n=26) ise 2 ve üzeri evlilik yapmış olan katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. 8. Evlenmeden Önce Tanışıklık Süresi Kategorisi Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı

	N	%
1 yıl ve daha az	274	57,8
2 yıl ve üzeri	200	42,2
Toplam	474	100,0

Tablo 2.8. incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların Evlenmeden önce tanışıklık süresi değişkenine göre dağılımları %57,8'i (n=274) 1 yıl ve altı Evlenmeden önce tanışıklık süresine sahipken %42,2'u (n=200) 2 yıl ve üzeri katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. 9. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımları

	N	%
Yok	62	13,1
Tek çocuk	108	22,8
2 çocuk	201	42,4
3 çocuk	85	17,9
4 ve üzeri çocuk	18	3,8
Toplam	474	100,0

Tablo 2.9. incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların %13,1'i (n=62) hiç çocuğunun olmadığı, %22,8'inin (n=108) tek çocuk sahibi olduğu, %42,4'ünün (n=201) iki çocuk sahibi olduğu, %17,9'unun (n=85) üç çocuk sahibi olduğu ve %3,8'inin (n=18) ise 4 ve üzeri çocuk sahibi olduğu görülmektedir.

2.2.1.2. Demogratik Bilgiler ve ölçek t testi istatistikleri

Tablo 2. 10. Cinsiyet Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	ort	S.s	t	p
Şiddete yönelik tutum	Kadın	269	2,841	,43185	-3,198	0,001
	Erkek	205	2,968	,42059		
Manevi iyi olma düzeyi	Kadın	269	3,952	,43620	2,435	0,015
	Erkek	205	3,851	,45779		

Tablo 2. 10. incelendiğinde Cinsiyet değişkenine göre kadın katılımcıların (ort.: 2,841) şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının erkek katılımcılara (ort.: 2,968) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Puan ortalamaları incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılardan daha fazla puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre kadın katılımcıların (ort.: 3,952) manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının erkek katılımcılara (ort.: 3,851) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Puan ortalamaları incelendiğinde kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha fazla puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2. 11. Yaş Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		K.T	Sd	K.O	F	P
Şiddete yönelik tutum	Gruplar arası	,252	5	,050	,271	,929
	Grup içi	86,863	468	,186		
	Toplam	87,115	473			
Manevi iyi olma	Gruplar arası	1,928	5	,386	1,928	,051
	Grup içi	80,108	468	,172		
	Toplam	82,035	473			

Tablo 2. 11. incelendiğinde Yaş değişkenine göre katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 0,271 P=0,929).

Yaş değişkenine göre katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 1,928 P=0,051).

Tablo 2. 12. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin Anova Testi Sonuçları

		K.T	Sd	K.O	F	P	fark
Şiddete yönelik tutum	Gruplar arası	,501	3	,167	,897	,443	
	Grup içi	87,432	470	,186			
	Toplam	87,933	473				
Manevi iyi olma	Gruplar arası	3,424	3	1,141	5,536	,001	5-4 5-3 5-2
	Grup içi	96,898	470	,206			
	Toplam	100,322	473				

Tablo 2. 12. incelendiğinde Eğitim Durumu değişkenine göre katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 0,897 P=0,443).

Eğitim Durumu değişkenine göre katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (F değeri = 5,536 P=0,001). Bu farklılık sonucunda; Yüksek Okul ya da üniversite mezunu (ort: 4,052) olan katılımcıların puan ortalamalarının İlkokul mezunu (ort: 3,775), Ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu (ort: 3,842) ve Lise mezunu (ort: 3,955) olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2. 13. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		K.T	Sd	K.O	F	P
Şiddete yönelik tutum	Gruplar arası	1,156	3	,385	2,087	,101
	Grup içi	86,777	470	,185		
	Toplam	87,933	473			
Manevi iyi olma	Gruplar arası	,854	3	,285	1,351	,257
	Grup içi	99,070	470	,211		
	Toplam	99,924	473			

Tablo 2. 13. incelendiğinde Gelir düzeyi değişkenine göre katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 2,087 P=0,101).

Gelir düzeyi değişkenine göre katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 1,351 P=0,257).

Tablo 2. 14. Evlenme Yaşı (Kendi Evlenme Yaşı) Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		K.T	Sd	K.O	F	P
Şiddete yönelik tutum	Gruplar arası	,453	4	,113	,607	,658
	Grup içi	87,480	469	,187		
	Toplam	87,933	473			
Manevi iyi olma	Gruplar arası	4,467	4	1,117	5,487	,000
	Grup içi	95,457	469	,204		
	Toplam	99,924	473			

Tablo 2. 14. incelendiğinde Evlenme Yaşı (Kendi evlenme yaşı) değişkenine göre katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 0,607 P=0,658).

Evlenme Yaşı (Kendi evlenme yaşı) değişkenine göre katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (F değeri = 5,487 P=0,000). Bu farklılık sonucunda; kendi evlenme yaşı 18 yaş (ort: 4,0765) olan katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının 19 ile 25 yaş arası (ort: 3,9374), 26 ile 30 yaş arası (ort: 3,8433), 31 ile 35 yaş arası (ort: 3,7034) ve son olarak eşinin evlenme yaşı 36 yaş ve üstü (ort: 3,6310) olan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2. 15. Evlenme Yaşı (Eşinin Evlenme Yaşı) Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		K.T	Sd	K.O	F	P
Şiddete yönelik tutum	Gruplar arası	,354	4	,088	,474	,755
	Grup içi	87,579	469	,187		
	Toplam	87,933	473			
Manevi iyi olma	Gruplar arası	1,636	4	,409	1,951	,101
	Grup içi	98,288	469	,210		
	Toplam	99,924	473			

Tablo 2. 15. incelendiğinde Evlenme Yaşı (Eşinin evlenme yaşı) değişkenine göre katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 0,474 P=0,755).

Evlenme Yaşı (Eşinin evlenme yaşı) değişkenine göre katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 1,951 P=0,101).

Tablo 2. 16. Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		N	Mean	Std. Deviation	t	p
Şiddete yönelik tutum	Tek	448	2,8942	,43095		0,275
	2 ve üzeri	24	2,9926	,41133	-1,092	
Manevi iyi olma	Tek	448	3,8969	,46168	-1,081	0,280
	2 ve üzeri	24	4,0014	,45469		

Tablo 2. 16. incelendiğinde Evlilik sayısı değişkenine göre tek evliliğe sahip olan katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının 2 ve üzeri evliliğe sahip katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik sayısı değişkenine göre tek evliliğe sahip olan katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının 2 ve üzeri evliliğe sahip katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 17. Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		K.T	Sd	K.O	F	P
Şiddete yönelik tutum	Gruplar arası	,533	3	,178	,955	,414
	Grup içi	87,400	470	,186		
	Toplam	87,933	473			
Manevi iyi olma	Gruplar arası	2,829	3	,943	4,546	,004
	Grup içi	97,493	470	,207		
	Toplam	100,322	473			

Tablo 2. 17. incelendiğinde Evlenme Biçimi değişkenine göre katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 0,955 P=0,414).

Evlenme Biçimi değişkenine göre katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (F değeri = 4,546 P=0,004). Bu farklılık sonucunda; Görücü usulü ile evlenmiş (ort: 3,9950) olan katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının Görücü+arkadaşlık ederek (ort: 3,8695), arkadaşlık ederek (ort: 3,8293) ve zorla (ort: 3,8005) evlenmiş olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2. 18. Evlilik Süresi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		N	Ort.	S.s	T	p
Şiddete yönelik tutum	5 yıl ve altı	100	2,8835	,34442	-0,340	0,734
	6 yıl ve üzeri	374	2,9001	,45189		
Manevi iyi olma	5 yıl ve altı	100	3,8169	,52136	-1,815	0,072
	6 yıl ve üzeri	374	3,9201	,43988		

Tablo 2.18. incelendiğinde evlilik süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının 6 ve üzeri süreli evliliğe sahip katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının 6 ve üzeri süreli evliliğe sahip katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 19. Evlenmeden Önceki Tanışıklık Süresi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		N	Ort.	S.s	T	p
Şiddete yönelik tutum	1 yıl ve altı	274	2,9529	,41662	3,365	0,001
	2 yıl ve üzeri	200	2,8194	,43978		
Manevi iyi olma	1 yıl ve altı	274	3,9179	,46587	1,087	0,277
	2 yıl ve üzeri	200	3,8716	,45071		

Tablo 2.19. incelendiğinde evlenmeden önceki tanışıklık süresi değişkenine göre 1 yıl ve altı evlilik öncesi tanışıklık süresine (ort: 2,9529) sahip olan katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının 2 yıl ve üzeri evlilik öncesi tanışıklık süresine sahip (ort: 2,8194) olan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). Elde edilen sonuçlar incelendiğinde 1 yıl ve altı evlenmeden önceki tanışıklık süresine sahip katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyi puan ortalamalarının 2 yıl ve üzeri evlenmeden önceki tanışıklık süresine sahip katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Evlenmeden önceki tanışıklık süresi değişkenine göre 1 yıl ve altı evlilik öncesi tanışıklık süresine sahip olan katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının 2 yıl ve üzeri evlilik öncesi tanışıklık süresine sahip olan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 20. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		K.T	Sd	K.O	F	P
Şiddete yönelik tutum	Gruplar arası	,905	4	,226	1,219	,302
	Grup içi	87,028	469	,186		
	Toplam	87,933	473			
Manevi iyi olma	Gruplar arası	1,707	4	,427	2,030	,089
	Grup içi	98,615	469	,210		
	Toplam	100,322	473			

Tablo 2. 20. incelendiğinde çocuk sayısı değişkenine göre katılımcıların şiddete yönelik tutum düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 1,219 P=0,302).

Çocuk sayısı değişkenine göre katılımcıların manevi iyi olma düzeyleri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (F değeri = 2,030 P=0,089).

2.2.1.3. Araştırmada Yer Alan Demografik Bilgiler ve Değişkenler Arasındaki Alt Boyut İlişkileri

2.2.1.3.1. Demografik Bilgiler ve Alt Boyutlar

Tablo 2. 21. Cinsiyet Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

	cinsiyet	N	Ort.	s.s	t	p
Şiddet	Kadın	269	1,6385	,91684	2,504	0,013
	Erkek	205	1,4415	,74975		
Kontrol	Kadın	269	2,7299	,65279	-3,201	0,001
	Erkek	205	2,9358	,72372		
İstismar	Kadın	269	1,9172	,69283	-4,123	0,000
	Erkek	205	2,1742	,65657		
Aşkınlık	Kadın	269	4,4062	,79140	0,989	0,323
	Erkek	205	4,3327	,80929		
Doğayla uyum	Kadın	269	4,3696	,74206	,	0,522
	Erkek	205	4,4118	,68550	-0,641	
Anomi	Kadın	269	3,8789	,78084	-0,375	0,708
	Erkek	205	3,9059	,77347		

Tablo 2. 21. incelendiğinde Cinsiyet değişkenine göre kadın katılımcıların (ort.: 1,638) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından şiddet alt boyutu puan ortalamalarının erkek katılımcılara (ort.: 1,441) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Puan ortalamaları incelendiğinde kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha fazla puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir. $p<0.05$

Cinsiyet değişkenine göre kadın katılımcıların (ort.: 2,730) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından kontrol alt boyutu puan ortalamalarının erkek katılımcılara (ort.: 2,936) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Puan ortalamaları incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılardan daha fazla puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

Cinsiyet değişkenine göre kadın katılımcıların (ort.: 1,917) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından istismar alt boyutu puan ortalamalarının erkek katılımcılara (ort.: 2,174) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Puan ortalamaları

incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılardan daha fazla puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

Cinsiyet değişkenine göre kadın katılımcıların (ort.: 4,406) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından aşkınlık alt boyutu puan ortalamalarının erkek katılımcılara (ort.: 4,333) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre kadın katılımcıların (ort.: 4,370) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutu puan ortalamalarının erkek katılımcılara (ort.: 4,412) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre kadın katılımcıların (ort.: 3,879) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından anomi alt boyutu puan ortalamalarının erkek katılımcılara (ort.: 3,906) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 22. Yaş Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		K.T	df	K.O	F	P
Şiddet	Gruplar Arası	3,218	5	,644	,883	,492
	Grup İçi	341,249	468	,729		
	Toplam	344,467	473			
Kontrol	Gruplar Arası	5,587	5	1,117	2,373	,038
	Grup İçi	220,398	468	,471		
	Toplam	225,985	473			
İstismar	Gruplar Arası	2,608	5	,522	1,101	,359
	Grup İçi	221,665	468	,474		
	Toplam	224,273	473			
Aşkınlık	Gruplar Arası	3,212	5	,642	1,006	,414
	Grup İçi	298,878	468	,639		
	Toplam	302,089	473			
Doğayla uyum	Gruplar Arası	3,744	5	,749	1,461	,201
	Grup İçi	239,900	468	,513		
	Toplam	243,644	473			
Anomi	Gruplar Arası	4,751	5	,950	1,584	,163
	Grup İçi	280,780	468	,600		
	Toplam	285,531	473			

Tablo 2. 22. incelendiğinde şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından şiddet alt boyutunda yaş değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından kontrol alt boyutunda yaş değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise yaşları 66 yaş ve üzeri (ort:2,567) olan katılımcıların kontrol alt boyutu puan ortalamalarının, yaşları 36 ile 45 yaş arası (ort:2,744), 56 ile 65 yaş arası (ort:2,806), 46 ile 55 yaş arası (ort:2,852), 26 ile 35 yaş arası (ort:2,870) ve 25 yaş ve altı(ort:3,124) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır ($f=2,373$; $p<0,05$).

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından istismar alt boyutunda yaş değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından aşkınlık alt boyutunda yaş değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutunda yaş değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından anomi alt boyutunda yaş değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 23. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		K.T	df	K.O	F	P
Şiddet	Gruplar Arası	5,498	3	1,833	2,541	,056
	Grup İçi	338,969	470	,721		
	Toplam	344,467	473			
Kontrol	Gruplar Arası	4,941	3	1,647	3,502	,015
	Grup İçi	221,044	470	,470		
	Toplam	225,985	473			
İstismar	Gruplar Arası	4,693	3	1,564	3,348	,019
	Grup İçi	219,580	470	,467		
	Toplam	224,273	473			
Aşkınlık	Gruplar Arası	4,124	3	1,375	2,168	,091
	Grup İçi	297,965	470	,634		
	Toplam	302,089	473			
Doğayla uyum	Gruplar Arası	,645	3	,215	,416	,742
	Grup İçi	242,998	470	,517		
	Toplam	243,644	473			
Anomi	Gruplar Arası	19,155	3	6,385	11,266	,000
	Grup İçi	266,375	470	,567		
	Toplam	285,531	473			

Tablo 2. 23. incelendiğinde şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından şiddet alt boyutunda Eğitim durumu değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından kontrol alt boyutunda Eğitim durumu değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise eğitim durumu lise mezunu (ort:2,729) olan katılımcıların kontrol alt boyutu puan ortalamalarının yüksekokul ya da

üniversite mezunu (ort:2,815), ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu (ort:2,902) ve ilkokul mezunu (ort:3,060) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır. (f=3,348; p<0,05)

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından istismar alt boyutunda eğitim durumu değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise eğitim durumu lise mezunu (ort:1,938) olan katılımcıların istismar alt boyutu puan ortalamalarının yüksekokul ya da üniversite mezunu (ort:2,052), ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu (ort:2,103) ve ilkokul mezunu (ort:2,262) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır. (f=3,348; p<0,05)

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından aşkınlık alt boyutunda eğitim durumu değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutunda eğitim durumu değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından anomi alt boyutunda eğitim durumu değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise eğitim durumu ilkokul mezunu (ort:3,567) olan katılımcıların anomi alt boyutu puan ortalamalarının yüksekokul ya da üniversite mezunu(ort:3,574), ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu (ort:3,811) ve lise mezunu (ort:4,079) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır. (f=11,266; p=0,00)

Tablo 2. 24. Evlenme Yaşı (Kendi Evlenme Yaşı) Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		K.T	Df	K.O	F	P
Şiddet	Gruplar Arası	1,493	4	,373	,510	,728
	Grup İçi	342,974	469	,731		
	Toplam	344,467	473			
Kontrol	Gruplar Arası	3,279	4	,820	1,726	,143
	Grup İçi	222,706	469	,475		
	Toplam	225,985	473			
İstismar	Gruplar Arası	3,085	4	,771	1,635	,164
	Grup İçi	221,188	469	,472		
	Toplam	224,273	473			
Aşkınlık	Gruplar Arası	14,964	4	3,741	6,111	,000
	Grup İçi	287,126	469	,612		
	Toplam	302,089	473			
Doğayla uyum	Gruplar Arası	,844	4	,211	,408	,803
	Grup İçi	242,800	469	,518		
	Toplam	243,644	473			
Anomi	Gruplar Arası	3,081	4	,770	1,279	,277
	Grup İçi	282,449	469	,602		
	Toplam	285,531	473			

Tablo 2. 24. incelendiğinde şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından şiddet alt boyutunda evlenme yaşı (kendi evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından kontrol alt boyutunda Evlenme yaşı (kendi evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından istismar alt boyutunda Evlenme yaşı (kendi evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından aşkınlık alt boyutunda Evlenme yaşı (kendi evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise evlenme yaşı 31 ile 35 yaş (ort:3,899) olan katılımcıların aşkınlık alt boyutu puan ortalamalarının evlenme yaşı 36 yaş ve üzeri (ort:3,937), 26 ile 30 yaş (ort:4,269), 19 ile 25 yaş (4,483) ve 18 yaş (ort:4,527) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır. (f=6,111; p=0,00)

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutunda Evlenme yaşı (kendi evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından anomi alt boyutunda Evlenme yaşı (kendi evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 25. Evlenme Yaşı (Eşinin Evlenme Yaşı) Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		K.T	Df	K.O	F	P
Şiddet	Gruplar Arası	3,903	4	,976	1,344	,253
	Grup İçi	340,564	469	,726		
	Toplam	344,467	473			
Kontrol	Gruplar Arası	9,890	4	2,473	5,366	,000
	Grup İçi	216,095	469	,461		
	Toplam	225,985	473			
İstismar	Gruplar Arası	5,310	4	1,328	2,844	,024
	Grup İçi	218,962	469	,467		
	Toplam	224,273	473			
Aşkınlık	Gruplar Arası	8,258	4	2,065	3,295	,011
	Grup İçi	293,831	469	,627		
	Toplam	302,089	473			
Doğayla uyum	Gruplar Arası	2,469	4	,617	1,200	,310
	Grup İçi	241,175	469	,514		
	Toplam	243,644	473			
Anomi	Gruplar Arası	2,352	4	,588	,974	,421
	Grup İçi	283,178	469	,604		
	Toplam	285,531	473			

Tablo 2. 25. incelendiğinde şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından şiddet alt boyutunda Evlenme yaşı (eşinin evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından kontrol alt boyutunda Evlenme yaşı (eşinin evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise evlenme yaşı 36 yaş ve üzeri (ort:2,394) olan katılımcıların kontrol alt boyutu puan ortalamalarının evlenme yaşı 31 ile 35 yaş (ort:2,545), 26 ile 30 yaş (ort:2,784), 19 ile 25 yaş (2,887) ve 18 yaş (ort:3,117) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır (f=5,366; p=0,00).

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından istismar alt boyutunda Evlenme yaşı (eşinin evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise evlenme yaşı 36 yaş ve üzeri (ort:1,682) olan katılımcıların istismar alt boyutu puan ortalamalarının evlenme yaşı 31 ile 35

yaş (ort:1,792), 26 ile 30 yaş (ort:2,029), 19 ile 25 yaş (2,081) ve 18 yaş (ort:2,090) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır (f=2,844; p<0,05).

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından aşkınlık alt boyutunda Evlenme yaşı (eşinin evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise evlenme yaşı 36 yaş ve üzeri (ort:3,885) olan katılımcıların aşkınlık alt boyutu puan ortalamalarının evlenme yaşı 31 ile 35 yaş (ort:34,131), 26 ile 30 yaş (ort:4,396), 19 ile 25 yaş (4,424) ve 18 yaş (ort:4,484) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır (f=3,295; p<0,05).

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutunda Evlenme yaşı (eşinin evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından anomi alt boyutunda Evlenme yaşı (eşinin evlenme yaşı) değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 26. Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		N	Ort.	S.s	t	p
Şiddet	Tek	448	1,5670	,86634	1,452	0,147
	2 ve üzeri	26	1,3173	,54570		
Kontrol	Tek	448	2,8356	,69245	2,437	0,021
	2 ve üzeri	26	2,5321	,61286		
İstismar	Tek	448	2,0351	,69274	0,987	0,332
	2 ve üzeri	26	1,9121	,61289		
Aşkınlık	Tek	448	4,3737	,79669	-0,078	0,938
	2 ve üzeri	26	4,3872	,85708		
Doğayla uyum	Tek	448	4,3884	,71949	0,066	0,948
	2 ve üzeri	26	4,3791	,69979		
Anomi	Tek	448	3,8996	,76992	0,914	0,369
	2 ve üzeri	26	3,7363	,89232		

Tablo 2. 26. incelendiğinde Evlilik sayısı değişkenine göre tek evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 1,567) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından şiddet alt boyutu puan ortalamalarının 2 ve üzeri evliliğe sahip katılımcılara (ort.: 1,317) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik sayısı değişkenine göre tek evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 2,836) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından kontrol alt boyutu puan ortalamalarının 2 ve üzeri evliliğe sahip katılımcılara (ort.: 2,532) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Puan ortalamaları incelendiğinde tek evliliğe sahip olan katılımcıların 2 ve üzeri evliliğe sahip olan katılımcılardan daha fazla puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir. $p<0.05$

Evlilik sayısı değişkenine göre tek evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 2,035) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından istismar alt boyutu puan ortalamalarının 2 ve üzeri evliliğe sahip katılımcılara (ort.: 1,912) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik sayısı değişkenine göre tek evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 4,374) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından aşkınlık alt boyutu puan ortalamalarının 2 ve üzeri evliliğe

sahip katılımcılara (ort.: 4,387) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik sayısı değişkenine göre tek evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 4,378) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutu puan ortalamalarının 2 ve üzeri evliliğe sahip katılımcılara (ort.: 4,379) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik sayısı değişkenine göre tek evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 3,900) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından anomi alt boyutu puan ortalamalarının 2 ve üzeri evliliğe sahip katılımcılara (ort.: 3,736) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 27. Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		K.T	Df	K.O	F	P
Şiddet	Gruplar Arası	1,556	3	,519	,711	,546
	Grup İçi	342,911	470	,730		
	Toplam	344,467	473			
Kontrol	Gruplar Arası	8,665	3	2,888	6,247	,000
	Grup İçi	217,320	470	,462		
	Toplam	225,985	473			
İstismar	Gruplar Arası	2,998	3	,999	2,123	,096
	Grup İçi	221,274	470	,471		
	Toplam	224,273	473			
Aşkınlık	Gruplar Arası	8,556	3	2,852	4,567	,004
	Grup İçi	293,533	470	,625		
	Toplam	302,089	473			
Doğayla uyum	Gruplar Arası	1,010	3	,337	,652	,582
	Grup İçi	242,634	470	,516		
	Toplam	243,644	473			
Anomi	Gruplar Arası	1,008	3	,336	,555	,645
	Grup İçi	284,523	470	,605		
	Toplam	285,531	473			

Tablo 2. 27. incelendiğinde şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından şiddet alt boyutunda evlenme biçimi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından kontrol alt boyutunda evlenme biçimi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise evlenme biçimi arkadaşlık ederek (ort:2,650) olan katılımcıların kontrol alt boyutu puan ortalamalarının evlenme biçimi görücü ve arkadaşlık (ort:2,864), görücü usulü (ort:2,939) ve zorla (ort:3,035) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır.(f=6,247; p=0,00)

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından istismar alt boyutunda evlenme biçimi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından aşkınlık alt boyutunda evlenme biçimi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise evlenme biçimi arkadaşlık ederek (ort:4,222) olan katılımcıların aşkınlık alt boyutu puan ortalamalarının evlenme biçimi görücü ve arkadaşlık

(ort:4,352), zorla (ort:4,443) ve görücü usulü (ort:4,524) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır ($f=4,567$; $p<0,05$).

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutunda evlenme biçimi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından anomi alt boyutunda evlenme biçimi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 28. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol Ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin Anova Testi Sonuçları

		K.T	Df	K.O	F	P
Şiddet	Gruplar Arası	5,419	3	1,806	2,504	,059
	Grup İçi	339,048	470	,721		
	Toplam	344,467	473			
Kontrol	Gruplar Arası	17,262	3	5,754	12,957	,000
	Grup İçi	208,723	470	,444		
	Toplam	225,985	473			
İstismar	Gruplar Arası	4,789	3	1,596	3,418	,017
	Grup İçi	219,484	470	,467		
	Toplam	224,273	473			
Aşkınlık	Gruplar Arası	1,285	3	,428	,669	,571
	Grup İçi	300,804	470	,640		
	Toplam	302,089	473			
Doğayla uyum	Gruplar Arası	,982	3	,327	,634	,594
	Grup İçi	242,662	470	,516		
	Toplam	243,644	473			
Anomi	Gruplar Arası	6,022	3	2,007	3,376	,018
	Grup İçi	279,508	470	,595		
	Toplam	285,531	473			

Tablo 2. 28. incelendiğinde şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından şiddet alt boyutunda gelir düzeyi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından kontrol alt boyutunda gelir düzeyi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise gelir düzeyi 10.000tl ve üzeri (ort:2,516) olan katılımcıların kontrol alt boyutu puan ortalamalarının gelir düzeyi 5000-9999tl arası (ort:2,682), 2500tl ve altı (ort:2,973) ve 2501-4999 (ort:3,019) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır (f=2,504; p=0,00).

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından istismar alt boyutunda gelir düzeyi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise gelir düzeyi 10.000tl ve üzeri (ort:1,955) olan katılımcıların istismar alt boyutu puan ortalamalarının gelir düzeyi 2501-4999tl arası

(ort:1,970), 5000-9999tl arası (ort:2,011) ve 2500tl ve altı (ort:2,257) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır ($f=3,418$; $p<0,05$).

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından aşkınlık alt boyutunda gelir düzeyi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutunda gelir düzeyi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından anomi alt boyutunda gelir düzeyi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise gelir düzeyi 2500tl ve altı (ort:3,373) olan katılımcıların anomi alt boyutu puan ortalamalarının gelir düzeyi 2501-4999tl arası (ort:3,850), 10.000tl ve üzeri (ort:3,941) ve 5000-9999tl arası (4,000) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır ($f=3,376$; $p<0,05$).

Tablo 2. 29. Evlilik Süresi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol Ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		N	Ort.	s.s	T	P
Şiddet	5 yıl ve altı	100	1,4500	,79693	-1,431	0,154
	6 yıl ve üzeri	374	1,5809	,86678		
Kontrol	5 yıl ve altı	100	2,8433	,71532	0,388	0,699
	6 yıl ve üzeri	374	2,8124	,68545		
İstismar	5 yıl ve altı	100	1,9429	,65007	-1,457	0,147
	6 yıl ve üzeri	374	2,0512	,69758		
Aşkınlık	5 yıl ve altı	100	4,2147	,88831	-2,080	0,039
	6 yıl ve üzeri	374	4,4171	,76927		
Doğaylauyum	5 yıl ve altı	100	4,3543	,73533	-0,518	0,606
	6 yıl ve üzeri	374	4,3969	,71366		
Anomi	5 yıl ve altı	100	3,8729	,80118	-0,251	0,802
	6 yıl ve üzeri	374	3,8953	,77138		

Tablo 2. 29. incelendiğinde evlilik süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 1,450) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından şiddet alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 1,581) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 2,843) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından kontrol alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 2,812) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 1,943) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından istismar alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 2,051) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 4,215) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından aşkınlık alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 4,417) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Puan ortalamaları incelendiğinde 5 ve yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılardan daha fazla puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir. $p<0.05$

Evlilik süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 4,354) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 4,397) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 3,873) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından anomi alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 3,895) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 30. Evlenmeden Önceki Tanışıklık Süresi Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin T Testi Sonuçları

		N	Ort.	s.s	T	P
Şiddet	5 yıl ve altı	274	1,4836	,76926	-2,089	0,037
	6 yıl ve üzeri	200	1,6488	,95044		
Kontrol	5 yıl ve altı	274	2,8254	,70251	0,241	0,810
	6 yıl ve üzeri	200	2,8100	,67706		
İstismar	5 yıl ve altı	274	2,0787	,70389	1,888	0,60
	6 yıl ve üzeri	200	1,9593	,66258		
	6 yıl ve üzeri	200	3,1050	,95940		
Aşkınlık	5 yıl ve altı	274	4,4119	,78097	1,187	0,236
	6 yıl ve üzeri	200	4,3230	,82263		
Doğayla uyum	5 yıl ve altı	274	4,3561	,75000	-1,149	0,251
	6 yıl ve üzeri	200	4,4314	,67036		
Anomi	5 yıl ve altı	274	3,8863	,77374	-0,139	0,889
	6 yıl ve üzeri	200	3,8964	,78324		

Tablo 2. 30. incelendiğinde evlenmeden önceki tanışıklık süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 1,484) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından şiddet alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli tanışıklığa sahip olan katılımcılara (ort.: 1,649) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Puan ortalamaları incelendiğinde 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcıların 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcılardan daha fazla puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

Evlenmeden önceki tanışıklık süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 2,825) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından kontrol alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 2,810) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlenmeden önceki tanışıklık süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 2,079) şiddete yönelik tutum düzeyleri alt boyutlarından istismar alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 1,959) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir

Evlenmeden önceki tanışıklık süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 3,886) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından aşkınlık alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 3,896) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlenmeden önceki tanışıklık süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 4,356) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 4,431) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlenmeden önceki tanışıklık süresi değişkenine göre 5 yıl ve altı süreli evliliğe sahip olan katılımcıların (ort.: 4,356) manevi iyi olma düzeyleri alt boyutlarından anomi alt boyutu puan ortalamalarının 6 yıl ve üzeri süreli evliliğe sahip olan katılımcılara (ort.: 4,431) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 2. 31. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Katılımcıların Şiddete Yönelik Tutum (Şiddet, Kontrol ve İstismar) ve Manevi İyi Olma (Aşkınlık, Doğayla Uyum ve Anomi) Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

		K.T	Df	K.O	F	P
Şiddet	Gruplar Arası	1,545	4	,386	,528	,715
	Grup İçi	342,922	469	,731		
	Toplam	344,467	473			
Kontrol	Gruplar Arası	,683	4	,171	,355	,840
	Grup İçi	225,302	469	,480		
	Toplam	225,985	473			
İstismar	Gruplar Arası	3,240	4	,810	1,718	,145
	Grup İçi	221,033	469	,471		
	Toplam	224,273	473			
Aşkınlık	Gruplar Arası	6,077	4	1,519	2,407	,049
	Grup İçi	296,012	469	,631		
	Toplam	302,089	473			
Doğayla uyum	Gruplar Arası	2,284	4	,571	1,109	,351
	Grup İçi	241,360	469	,515		
	Toplam	243,644	473			
Anomi	Gruplar Arası	3,693	4	,923	1,536	,191
	Grup İçi	281,838	469	,601		
	Toplam	285,531	473			

Tablo 2. 31. incelendiğinde şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından şiddet alt boyutunda çocuk sayısı değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından kontrol alt boyutunda çocuk sayısı değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Şiddete yönelik tutum düzeyi alt boyutlarından istismar alt boyutunda çocuk sayısı değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından aşkınlık alt boyutunda çocuk sayısı değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu farklılığın nedeni incelendiğinde ise çocuğa sahip olmayan (ort:4,202) katılımcıların aşkınlık alt boyutu puan ortalamalarının çocuk sayısı 1 (ort:4,287), çocuk sayısı 3 (ort:4,416), çocuk sayısı 2 (4,421) ve çocuk sayısı 4 (ort:4,770) olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır ($f=2,407$; $p<0,05$).

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından doğayla uyum alt boyutunda çocuk sayısı değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Manevi iyi olma düzeyi alt boyutlarından anomi alt boyutunda çocuk sayısı değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

2.2.1.3.2. Araştırmada Yer Alan Değişkenler Arası Alt Boyut İlişkileri

Tablo 2. 32. Şiddete Yönelik Tutum ve Manevi İyi Olma Değişkenler Arası Alt Boyut İlişkileri

		Şiddet	Kontrol	İstismar	Aşkınlık	Doğayla uyum	Anomi
Şiddet	r	1					
	p						
	n	474					
Kontrol	r	,811**	1				
	p	,000					
	n	474					
İstismar	r	,662**	,684**	1			
	p	,000	,000				
	n	474	474	474			
Aşkınlık	r	-,269**	-,313**	-,289**	1		
	p	,000	,000	,000			
	n	474	474	474	474		
Doğayla uyum	r	137**	,117*	,105*	,086	1	
	p	,003	,011	,023	,061		
	n	474	474	474	474	474	
Anomi	r	,588**	,638**	,570**	,-141**	,246**	1
	p	,000	,000	,000	,002	,000	
	n	474	474	474	474	474	474

Tablo 2. 32 incelendiğinde şiddete yönelik tutum alt boyutlarından şiddet alt boyutunun manevi iyi olma alt boyutlarından aşkınlık (-,269**) ile negatif, doğayla uyum(r: ,137**) ile aralarında pozitif bir ilişki, anomi ile (r: ,588**) pozitif bir ilişki görülmektedir.

Şiddete yönelik tutum alt boyutlarından kontrol alt boyutunun manevi iyi olma alt boyutlarından aşkınlık alt boyutu (r: -,313**) ile negatif, doğayla uyum (r: ,117*) ile aralarında pozitif ilişki, anomi alt boyutu ile (,638**) pozitif ilişki tespit edilmiştir.

Şiddete yönelik tutum alt boyutlarından istismar alt boyutunun manevi iyi olma alt boyutlarından aşkınlık (-,289**) ile negatif, doğayla uyum (r: ,105*) ile anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki, anomi (r: ,570) ile anlamlı düzeyde pozitif ilişki bulunmaktadır.

2.3. Tartışma

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerin şiddete yönelik tutumları ve manevi iyi oluş puanları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma kapsamına 474 katılımcının verileri dâhil edilmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri bakımından şiddet tutumları ve manevi iyi oluş boyutlarının farklılığı değerlendirilmiştir. Araştırmada daha fazla katılımcıya ulaşmak amacıyla evli bireyler çift olarak ele alınmamış, bireysel katılım sağlanmıştır.

Araştırmamızda cinsiyet değişkeni bakımından yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutum, manevi iyi oluş incelendiğinde, yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutum puanlarının erkek katılımcılarda daha yüksek olduğu görülmektedir. İlgili literatürde, şiddete yönelik tutumların erkeklerde yüksek oluşunu destekleyen bulgular elde edildiği görülmüştür. Ayhan'ın (2020: 32) yaptığı çalışmada, erkek katılımcıların şiddete yönelik tutum puanları kadın katılımcılara oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aile içinde erkeklerin şiddeti daha çok meşrulaştırması (Bulut, 2016: 100) kültürel faktörlerden biri olan ataerkil toplum olmanın, neticesi sayılabilir. Bu durumu erkeklerin kadınlar üzerindeki olası kontrol ve otoriter tutumlarının daha fazla oluşu ile açıklamak mümkündür. Bahsi geçen görüşü destekleyen bir araştırmada, Copping (2017), saldırganlık ve şiddetin cinsiyete göre farklılığının toplumsal ve psikolojik faktörler bağlamında şekillendiğini belirtmiştir. Psikolojik değişkenler olarak risk alma ve korkunun erkek ve kadınlardaki farklılıkları toplumsal rollere bağlı şekillenmektedir. Bu sebeple erkeğin şiddete yönelik tutumlarının daha yüksek olabildiği ve kadınların yaygın olarak şiddete maruz kalan taraf olduğu belirtilmiştir. Fakat alan yazında bazı çelişkili bulgularda yer almaktadır. Örneğin Keleşoğlu'nun (2017) yaptığı araştırmada kadın katılımcıların şiddete yönelik tutum puanları erkeklere oranla daha yüksek bulunmuştur. Bununla ilgili yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışmamızda şiddet tutumu ve diğer demografik bilgiler olan yaş, eğitim düzeyi, gelir, evlilik yaşı, evlilik sayısı, evlilik biçimi, evlilik süresi arasındaki ilişki ise anlamlı farklılaşmamaktadır. Buna rağmen literatürde Lochner ve Moretti (2004: 155) tarafından yapılan çalışmada eğitim düzeyi ve şiddet eğilimi arasında negatif ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Yüksek eğitim düzeyindeki bireylerin suç ve şiddete başvurma sıklıklarının daha düşük olduğu ileri sürülmüştür. Ülkemizde yapılan bir diğer çalışmada ise; Babahanoğlu, Kesen ve Daşbaş (2018: 63), aile içi şiddeti önleyici olarak hem kadın hem de erkeğin gelir ve eğitim düzeylerinin belirleyici olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Gülmez (2014: 248) tarafından yapılan araştırmada, kadına yönelik psikolojik ve fiziksel şiddet ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişkiye göre: gelir düzeyi yüksek olan kişilerde psikolojik ve fiziksel şiddetin görülme oranı düşüktür. Literatürde, yüksek gelir ve eğitim düzeyinin aile içi şiddeti önleyici faktörler olabileceğine yönelik destekleyici bulgular bulunmaktadır. Ayrıca

araştırmamızın bulgularına göre evlilikten önce bir yıl ve altında tanışıklığa sahip olan katılımcıların şiddet tutumu yüksek tespit edilmiştir. Evlilik öncesi tanışıklık süresi, eşlerin birbirini tanıması, anlaması ve uyum sağlaması için belirleyici bir faktör olabilmektedir. Nitekim eşlerin birbirini tanıması, evlilik sürecini ve ilişkileri etkilemektedir. Uyar (1999) tarafından yapılan çalışmada çiftlerin boşanmasında evlilik öncesi tanışma süresinin etkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, tanışıklık süresinin az olması durumunda eşlerin ilişkilerinin olumsuz etkilendiğinin ve evlilik içinde çatışmalara neden olup şiddete başvurulabileceğinin bir göstergesi olabilir.

Araştırmamızda Manevi İyi Oluş puanlarının kadın katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmamızın bulgusunu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Yaghoobzadeh, 2018: 946; Kardaş, 2017: 119). Bu sonuçlardan yola çıkarak kadınların genetik farklardan dolayı günlük yaşamlarında manevi duyguları daha yoğun hissettikleri söylenebilmektedir. Çalışmamızda Manevi İyi Oluş puanlarının yaşa göre ise anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir. Sosyodemografik özellik olarak nitelendirilebilecek diğer bir değişken olan eğitim düzeyi incelendiğinde, manevi iyi oluşun üniversite mezunu olanlarda da anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Her ne kadar literatürde eğitim ile Spiritüel iyi oluş arasında (Keçeci, 2018: 58) anlamlı fark olmadığına yönelik bulgular mevcut ise de eğitimin yükselmesi ile manevi duyguların gelişmiş olması arasındaki ilişki beklenilen bir durumdur. Eğitim bireylerin farkındalıklarını arttırmaktadır. Manevi dünyalarına dönüp keşfetmelerini kolaylaştırdığı söylenebilir. Araştırma sonucumuza paralel olarak Gügen'in (2019) gebelik sürecindeki kadınların manevi iyi oluşlarını ölçtüğü çalışmada, eğitim düzeyi yükseldikçe aşkınlık, başa çıkma ve hoşnutluk gibi manevi duygularının da arttığı bulunmuştur. Evlilikle ilgili değişkenler bakımından katılımcıların manevi iyi oluş puanları karşılaştırıldığında, kişilerin evlendikleri yaş değişkenine göre anlamlı farklılıkların saptandığı görülmektedir. Bulgulara göre 18 yaşında evlenen katılımcıların manevi iyi oluş puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Sekülerleşme ve Modern Dünyanın gereklilikleri evlilik yaşının geciktirilmesine sebep olmaktadır. Evlilik ile ilgili düşüncelerin değişmesine ve evliliğe olan ihtiyacın azalmasına yol açmıştır (Dindar, 2020: 279). Dinin bireylerin evlilik ve aile kurma düşüncelerini etkilediği belirlenmiştir. Bu bağlamda Call ve Heaton (1997: 382) tarafından yapılan bir çalışmada, dini yatkınlık ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir korelasyon olduğu sonucu elde edilmiştir. Ayrıca erken yaşta evlenenlerin manevi olarak doyum sağlamaları, yaşamlarını anlamlandırarak anomilerini azaltmaları dikkat çekmektedir. Evlilik biçimi değişkeni ile ilgi olarak da katılımcıların eşleriyle nasıl tanışıp evlendikleri değişkeni bakımından manevi iyi olma puanlarının görücü usulü evlenen

katılımcılarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun, yaşam tarzı ve hayata dair alınan kararlarının söz konusu dini ve manevi görüşleri çerçevesinde şekillenebiliyor oluşundan kaynaklı bir durum olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada, katılımcıların şiddete yönelik tutum ve manevi iyi oluş alt boyutları sosyo-demografik özellikler bakımından karşılaştırılmış ve hangi alt boyutlarda anlamlı farklılıkların saptandığı ilgili literatür bağlamında değerlendirilmiştir. Sosyo-demografik özellikler olarak, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, evlenme yaşı, eşin evlenme yaşı, evlilik sayısı, gelir düzeyi, evlilik süresi, evlenmeden önceki tanışıklık süresi, evlilik biçimi ve çocuk sayısı tüm değişkenlerin alt boyutlarıyla karşılaştırılmıştır.

Cinsiyet değişkeni bakımından şiddete yönelik tutum ve manevi iyi olma alt boyutları incelendiğinde, şiddet alt boyutunun kadınlarda anlamlı düzeyde yüksek; kontrol ve istismar alt boyutlarının ise erkeklerde anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırmanın cinsiyet bakımından toplam puanı erkek katılımcılarda şiddeti tutumunu yüksek gösterirken, alt boyutta fiziksel şiddet boyutu olan şiddet alt boyutunun kadınlarda yüksek bulunması ilginçtir. Ataerkil toplumlarda şiddete yönelik tutumların kadın ve erkeklerde şiddete karşı tolerans bakımından örtüştüğünü öne süren diğer çalışmalarla tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Örneğin, Afrika'da yapılan araştırmalarda, kadının erkeğin şiddet uygulamasına yönelik tutumlarına karşı daha toleranslı olduğu ve bu durumu onayladığın sonucuna ulaşılmıştır (Uthman vd., 2009: 1). Farklı bir bakış açısıyla, fiziksel şiddetle sık sık gündeme gelen erkeklerin, psikolojik şiddet türlerine yönelik tutumlarını ifade edebildikleri halde daha belirgin olan fiziksel şiddet tutumlarını gizledikleri varsayılabilir.

Cinsiyetin toplam puanın aksine manevi iyi oluşun alt puanları arasında farklılaşmadığı görülmektedir. Bulguya paralel olarak Şirin (2019: 407) tarafından yapılan araştırmada, evli bireylerin Spiritüel iyi oluşları ile cinsiyet arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Yine Kızılırmak'ın (2015: 63-75) çalışmasında, anlam arayışı olarak tanımladığı maneviyatın cinsiyetler açısından farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum manevi duyguların ayrıntılı olarak incelendiğinde (aşkınlık, doğayla uyum, anomi) her bireyde biyolojiye göre değişmediği söylenebilir.

Aile içi şiddet ve eş şiddetine ilişkin kültürel ve çevresel faktörlerin önemli rol oynadığı ileri sürülmüştür (Öztürk, 2017: 72-88). Örneğin, düşük sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeyin meydana getirdiği dezavantajlar ve bu koşullarda yaşayan insanlar için aile içi şiddetin kaçınılmaz bir durum olabileceği ve özellikle sosyoekonomik açıdan dezavantajlı koşullara sahip olan erkeklerin daha fazla duygusal şiddete başvurdukları belirtilmiştir (Jewkes, 2002: 1423). Çalışmamızda alt puanlar incelendiğinde gelir ve eğitim ile ilgili YİŞTO ölçeğinin şiddet

alt boyutu ile anlamlı bir farklılık bulunmazken, kontrol ve istismar alt boyutlarında farklılığa rastlanılmıştır. Gelir düzeyi yüksek katılımcılarda kontrol ve istismar davranışları daha düşük düzeydedir. Literatüre uyumlu olarak yüksek gelir düzeyinde şiddetin anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür (Ediz ve Altan, 2017: 404; Altıntop ve Adana, 2019: 274; Kaya-Sakarya, 2013: 63). Bireylerin refah düzeyleri, eşlerini kontrol etme davranışlarından sakındığı ve duygusal istismar göstermedikleri eşler arasındaki iletişim ve doyumun gerçekleştiği yönündeki bulguları desteklemektedir. Eğitim ile ilgili elde edilen bulgulara göre ise Lise mezunu olanlarda da bu iki alt boyutun daha düşük olduğu belirlenmiştir. Vatandaş'ın (2003: 7) araştırmasında eğitim düzeyi ile sözel şiddet arasında ilişki tespit edilmiştir. Buna göre eğitim düzeyi düşük olanlar yüksek olanlara oranla daha fazla sözel şiddet sergilemektedir. Literatürde diğer çalışmalarda eğitim ile ilgili çelişkili bulgular yer almaktadır. Buna göre eğitim oranı düştükçe şiddetin arttığına yönelik bulguların (Altıntop ve Adana,2019: 274; Keçeci ve Ekşi, 2020: 41; Bayer, 2013: 227-228) yanı sıra, eğitim durumunun artmasıyla şiddet türlerinin de fazla görüldüğü yer almaktadır (Kocacık ve Çağlayandereli, 2009: 33; Korkmaz vd., 2016: 364).

Yaş değişkeni bakımından katılımcıların ve eşlerinin şiddete yönelik tutum alt boyutları karşılaştırıldığında ileri yaş (66 yaş ve üzeri) katılımcıların şiddete ilişkin kontrol tutumunun kendilerinden genç katılımcılara kıyasla daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Etkinlik teorisine göre, yaşlı bireyin yaşamdaki etkinliğinin yavaş yavaş azaldığı benimsenmiştir (Öz, 2002: 18). Netice olarak toplumsal etkileşimleri de zayıflamaktadır. Bu görüşten hareketle Yaşlı bireylerin, eskiye nazaran eşlerinin sosyal hayat içerisinde davranışlarını kontrol etme eğilimlerinin azalması anlaşılabilir bir durumdur.

Manevi iyi oluş alt boyutları incelendiğinde, anomi alt boyutunun ilkokul mezunu ve gelir düzeyi 2500'ün altında olan katılımcılarda anlamlı düzeyde daha düşük olduğu sonucu elde edilmiştir. Eğitim ve gelir düzeyi düştükçe anlamsızlık düzeyinin de azalması ilginç bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Bununla ilgili yeni çalışmalar ile açıklığa kavuşturulacağı beklenilmektedir.

Evlenme yaşı değişken bakımından katılımcıların YİŞTO alt boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmezken, manevi iyi olma alt boyutları karşılaştırıldığında, aşkınlık alt boyutu 31-35 yaş katılımcılarda anlamlı düzeyde daha düşüktür. Yaratılışından itibaren Ruhsal ve dini olan, tanrıya inanan insan kendine has tanrı anlayışına sahiptir (Kuşat, 2006: 116). Bu algısı ve inanışı, yaş ve diğer çevresel faktörlere göre değişiklik gösterebilmektedir. Özellikle orta yaş, bireylerin psiko- sosyal değişimlere uğradığı ve hayatıyla ilgili bu değişimleri fark ettiği bir dönemdir. Bir kriz ve hesaplaşma dönemi olarak nitelendirilir. Bu sebeple dini yaşantının en az

yaşandığı ve ruhsal değişimlerin görüldüğü dönemlerden biri olduğu söylenmektedir (Yüksel, 2017: 123; Kayıklık, 2019: 100; Köse ve Ayten, 2016: 120). Çalışmamızda aşkınlık alt boyutunun düşük çıkması, evlenme yaşının bu dönemde gerçekleşmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Eşin evlenme yaşına ilişkin bulgular incelendiğinde, şiddete ilişkin tutumlar kontrol ve istismar boyutunun 36 yaş ve üzeri katılımcılarda anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur. Daha genç katılımcıların 19-35 yaş arası olmak üzere, şiddete ilişkin tutumlarının, şiddeti onaylayan veya şiddete başvuran düzeyde olduğu görülmektedir. Kılıç'ın (1999: 47) yaptığı çalışmada, evlenme yaşı düştükçe şiddete maruz kalma düzeyi artmaktadır. Burada psikolojik istismar açısından değerlendirme yapılırsa orta yaşın üzerindeki kişileri şiddet ve türlerine daha meyilli olduklarını söyleyebiliriz.

Evlilik sayısı değişkenine göre bir kez evlendiğini belirten katılımcıların şiddete ilişkin tutumlar kontrol alt boyutu anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Kişilerin tek evlilik geçirmesi hayat tecrübesi açısından eşine daha kontrol edici yaklaşmasına sebep olabilir.

Evlenme biçimi değişkenine göre, arkadaşlık ederek evlenmeye karar veren katılımcıların YİŞTO kontrol alt boyutu anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Ancak literatürde evlilik içindeki doyumun görücü usulü evlilikle ilişkili bulunduğu çalışmalar vardır. Örneğin, Madathil ve Benshoff'un (2008: 232) kendi seçimleriyle evlenen Amerikalılar ve görücü usulü evlenen Asian Hindular ile gerçekleştirdiği çalışmada, görücü usulü evlenenlerin evlilik doyumu arasında diğer grubun aksine ilişki çıkmıştır. ABD'de boşanma oranlarının yüksek olması, eş seçmenin arkadaşlık ederek gerçekleştirilmesinin tek başarılı yol olmadığını savunan görüşler bulunmaktadır (Aranson vd., 2012: 558). Çalışmada arkadaşlık ederek evlenenlerin kontrol davranışının düşük olması sosyo kültürel çevre bakımından farklılık gösterdiği düşünülebilir. Ayrıca, arkadaşlık ederek evlenmeye karar veren katılımcıların manevi iyi oluş aşkınlık alt boyutu anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

Son olarak, çocuk sahibi olma bağımsız değişkenine göre ise çocuk sahibi olmayanların aşkınlık alt boyutları düşük çıkmıştır. Bu bulguyu destekleyen bir çalışmalar mevcuttur Dini etkinliklere katılanların diğerlerine göre çocuksuz olmayı tercih etmediği belirtilmiş ve aile bağları için dinin önemi vurgulanmıştır (Heaton vd., 1992: 254; Clark'dan akt. Yapıcı, 2018: 89).

Çalışmanın bu bölümünde yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutumların alt boyutları olan şiddet, kontrol ve istismar boyutları ile manevi iyi olma düzeyinin alt boyutları olan aşkınlık, doğayla uyum, anomi boyutları arasındaki korelasyon incelenmiştir.

Armstrong'a (akt.Berkel vd., 2004: 129), göre manevi eylemler, başkalarına nasıl davranılması gerektiği hakkındaki inançları da içerir. Allah inancı ve aşkınlığa sahip olan bireyler, başkalarına daha saygılı davranırlar. Dolayısıyla sahip olduğu değerler ve manevi duygular ile bireylerin şiddet yanlısı tavırlardan kaçınması beklenmektedir. Çalışmada analizlerinin sonucunda manevi iyi olma alt boyutlarından aşkınlık ve YİŞTO alt boyutları (şiddet, kontrol, istismar) ile aralarında negatif yönlü anlamlı bir ilişki elde edilmesi beklenilen bir bulgudur. Ayrıca manevi iyi olma aşkınlık alt boyutuna ilişkin olarak dini ve manevi değerlerin şiddeti azaltmada önemli rol oynadığı belirten çalışmalar mevcuttur. Örneğin: Brınkerhoff ve diğerlerinin (1992: 29) Kanada'da yaptığı araştırmada güçlü dini bağlılığın eş şiddetinin oluşmasını engellediğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Ghodrati ve diğerlerinin (2019: 1532) Müslüman ve Hristiyan erkek katılımcıları dâhil ettiği çalışma, maneviyatın ve dini bağlılığın evli kadınlara karşı şiddeti azalttığı ve evlilik doyumunu arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Ekşi ve Okan (2021: 536) da son dönemlerde yaptığı çalışmada maneviyat ve şiddet arasında anlamlı negatif ilişkinin varlığını ortaya koymuş şiddetin azaltılmasında maneviyatın etkin bir faktör olduğunu belirtmiştir. Tüm bu çalışmalardan hareketle manevi duygulara sahip, aşkınlık duyguları yüksek, Tanrı inancı bulunan bireylerin, evlilik içerisinde barışı ve huzuru sağlayabileceği düşünülmektedir.

İlginç bir şekilde YİŞTO alt boyutları ve SWB alt boyutu olan doğayla uyum arasında pozitif yönlü ilişkiye rastlanmıştır. Nitekim bir bütün olarak içinde yaşadığı dünyaya ve doğaya uyum sağlayan inançlı birey, saygı ve değerlere sahiptir (Feyzioğlu, 2011: 67). Bu saygı ve değer onun şiddete yönelik düşünce ve tutumlarını etkilemesi gerekmektedir. Çalışmamızın bu bulgusunun katılımcıların cevap verirken üzerinde durmadıkları düşünülebilir. Yeni çalışmalar ile açıklığa kavuşturulabilir.

YİŞTO alt boyutları(şiddet, kontrol, istismar) ile anomi alt boyutu ile arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulguya göre anomisi yüksek olan bireylerin şiddet ve istismar tutumları da yüksektir. Gürses ve Kuruçay (2018, 93-102) çalışmasında anlamsızlığı yabancılaşma, güvensizlik, intihar, mutsuzluk ve değerler krizi gibi kavramlarla ilişkilendirmiştir. Kişinin neyin doğru neyin yanlış olduğunu ayırma yetisine katkı sağlayan değerlerinde yozlaşma yaşaması, davranışlarında şiddete meyilli olmasını açıklamaktadır.

Din, hem kuvvetli bir sosyal güçtür hem de dinselliğin ilişkili olduğu sağlıkla ilgili, davranışsal ve sosyal sonuçlarının yelpazesi çok geniş olabilmektedir (McCullough ve Willoughby, 2009: 69). Bu sosyal yaşam içerisinde bireylerin iç sorumluluğu göz ardı edilmemektedir. Nitekim bireylerin sorumluluğunun iç boyutuna Mevlana Felsefesinde sıklıkla

vurgu yapılmaktadır. İnsan-ı kâmil olma hedefi ile gerçekleştirilen seyri sülûk mertebelerinin bünyesinde muhasebe, tevbe ve tefekkür gibi kavramlar zikredilmektedir (Öztürk, 2007: 389). Mevlana'ya göre iç sorumluluğun en önemli faktörü Allah'a yönelen akıl olarak belirtilmiştir; çünkü insanlar "yarı yaratılışları bakımından melektirler; yarı yaratılışları bakımından da hayvan". Ayrıca, insanların her iki özelliği taşımasının dışında tercihte bulunma ve seçme kabiliyeti olması sebebiyle iradesinin olduğu ve bu yüzden çatışma yaşadığı belirtilmiştir. Mevlana'ya göre insan nefsi tarafından kötü yönetilmektedir ve düşüncesi kendi değerini oluşturan en önemli unsurdur. Hem iyiliği hem de kötülüğü barındıran insan için bu çatışma sürmekte; fakat kişinin farkındalığını sağlayacak eğitimin kişinin kötü tarafına ket vurmasında önemli bir katkısı olduğu düşünülmektedir. Mevlana, insanların şiddete yönelik tutumlarının kendi değerlerinin farkına varamamalarından kaynaklanan bir durum olduğunu belirtmektedir. Kişilerin şiddet eğiliminin insan sevgisiyle ortadan kaldırılabileceğini ifade etmektedir (Akt.Çiçek, 2009: 79-84).

Araştırmanın konusu ile yakından alakalı olduğu düşünülen dini -manevi değerler, maneviyat ve evlilik çalışmalarına değinmek yerinde olacaktır. Yiğit'in (2018: 81) yaptığı çalışmaya göre evlilik doyumu yüksek bireylerin, aile içi şiddete maruz kalma oranlarının düşük olduğu bulunmuştur. Maneviyatın aile içinde uyum ve doyumu arttırdığı da literatürde mevcuttur. Geçioğlu ve Kayıklık'ın (2019: 212) çalışmasında, dindarlığın artması durumunda evlilik uyumunun da arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak evlilik içerisinde uyumu etkileyen tek etkenin dindarlık olmadığı, bunun yanı sıra kişilikten kaynaklanan iletişim tarzı, ekonomik durum vb. etkenlerin de mevcut olduğu belirtmişlerdir. Bu açıdan dindarlığın, evlilik içindeki uyumun yükseltilmesinde ikincil değişkenlerden olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra, aile içi çatışmaların önüne geçme, evlilikte huzur ve barışı sağlama, eşlerin iletişimsizliğini önleme gibi alanlarda din ve maneviyatın etkili olduğu belirtilmektedir (Yapıcı, 2018: 90-102). Ayrıca dini ve güçlü manevi değerler, eş ile iyi arkadaş olmak, affetme ve affedilmeye meyilli olmak, eşe saygılı olmak, destek ve sadakat gibi evliliğin huzurunu temin edecek davranışları yordayan faktörlerdir (Rosen- Grandon vd., 2004: 59) Nitekim dinler affetme, bağışlama üzerine öğütler vermektedir. Bu sebeple affetme eğilimi gösteren dindar insan (Ayten, 2009: 126) öfke intikam gibi zarar verici davranışlardan kaçınarak ilişkinin devamını sağlamada başarılı olmaktadır (Gordon ve Baucom, 2003: 197). Buradan hareketle dini ve manevi değerler, psikolojik ve fiziksel şiddeti doğuran çatışmaların önüne geçmede işlevsel etkenlerden olabilecektir.

İnsanların sosyal gerçeklikleri ve davranışları üzerinde etkili olan tutum son derece önemlidir (Gerrig ve Zimbardo, 2014: 523). Evlilik ve aile içerisinde meydana gelen şiddeti

önlemede ilk adım olarak şiddete yönelik tutumların belirlenmesi elzemdir. Toplumun hangi davranışları şiddet olarak kabul ettiği o toplumun yapısal, kültürel özellikleri ve geçerli olan değer yargıları ile ilgilidir (Kocacık, 2001: 2). Aile içinde meydana gelen özellikle kadınlara uygulanan şiddetin bireysel, toplumsal pek çok sebebi bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet algıları ve şiddet ile ilgili öğrenilmiş yatkınlıklar ve tutumlar da rol oynayabilmektedir. Daima birleştirici üst kaynağa dayanan, kişilerin hayatındaki çeşitli durumlarda davranışlarını belirleyen değerler, genellikle insanların inanç ve eğilimleriyle ilişkilendirilmektedir. Kişilerin kültürleri, mizaç özelliklerini, dini inançlarını, tutumlarını, hayat deneyimlerini yansıtır (Mehmedoğlu, 2013: 184).

SONUÇ

Bu araştırma, evli bireylerin şiddet tutumları ile manevi iyi oluşları arasındaki ilişki incelenmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamına, Antalya/ Muratpaşa 'da ikamet eden, medeni durumu evli olan erkek ve kadın katılımcılar dâhil edilmiştir. Çalışmada ayrıca sosyo-demografik özellikleri bakımından şiddet tutumları ve manevi iyi oluş boyutlarının farklılıkları değerlendirilmiştir. Cinsiyet değişkeni bakımından, 474 katılımcının %56,8 'sı (269 kişi) kadınlardan % 43,2'si (205 kişi) erkeklerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan kişilere Yakın İlişkilerde Şiddet Tutumu ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeklerinin formları ile sosyo-demografik bilgi formu uygulanmıştır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kavramsal çerçeve ele alınmış ikinci bölümde yöntem, bulgular ve tartışmaya yer verilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; spiritüel iyi olma alt boyutu olan; aşkınlık ile yakın ilişkilerde şiddet tutumu alt boyutları (şiddet, kontrol ve istismar) arasında anlamlı negatif ilişki bulunmuştur. Ancak doğa ile uyum ve YİŞTO alt boyutları arasında anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur. SWB alt boyutu olan anomi ile YİŞTO alt boyutları arasında ise pozitif yönlü ilişkiye rastlanılmıştır Elde edilen bu alt boyut ilişkilerine göre kişilerin aşkınlık duyguları arttıkça şiddete yönelik tutumlarında düşüş gözlemlenmektedir. Yine anomileri (anlamsızlık) arttıkça şiddete yönelik tutumları artmaktadır.

Bazı demografik değişkenlerin çalışmanın bazı alt boyutlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır. Sonuçlara aşağıda ayrıntılı olarak yer verilmiştir:

Şiddet alt boyutu ile cinsiyet arasında ilişki tespit edilmiştir bu sonuca göre kadınların şiddet alt boyut tutumları daha yüksek bulunmuştur. Tanışıklık süresi ile ilgili ise 6 yıl ve üzeri tanışıklığa sahip olanlarda şiddet alt boyutu anlamlı düzeyde daha yüksek tespit edilmiştir. Yaş, eğitim, gelir düzeyi, evlenme yaşı, eşin evlenme yaşı, evlilik sayısı evlilik biçimi, evlilik süresi ve çocuk sayısı ile anlamlı farklılaşmamaktadır.

Kontrol alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık görülmüştür buna göre; erkek katılımcıların puanı daha yüksektir. Yaş değişkenine göre yaşları 66 ve üzeri olan katılımcılarda kontrol puanı anlamlı düzeyde düşüktür. Eğitim düzeyine göre lise mezunu olanların kontrol alt boyutu anlamlı düzeyde düşük tespit edilmiştir. Gelir düzeyi bakımından yüksek (10000 tl ve üzeri) gelire sahip olanlarda kontrol puanlı anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Evlenme yaşı ile ilişki tespit edilemezken eşin evlenme yaşında farklılık bulunmaktadır. Buna göre: 36 yaş ve üzerinde anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Tek evliliğe sahip olan katılımcılarda kontrol daha yüksek düzeyde tespit edilmiştir. Evlenme biçimi arkadaşlık etme şeklinde

gerçekleşen katılımcılarda kontrol anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Evlilik süresi, tanışıklık süresi ve çocuk sayısı arasında ise anlamlı ilişki tespit edilememiştir.

İstismar alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. İstismar erkek katılımcılarda daha yüksektir. Eğitim düzeyi değişkenine göre lise mezunu olanlarda istismar alt boyutu anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Gelir düzeyi yüksek (10.000 tl ve üzeri) katılımcılarda istismar puanı anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Eşin evlenme yaşında farklılık bulunmaktadır. Buna göre: 36 yaş ve üzerinde anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Yaş, evlilik yaşı, evlilik sayısı, evlilik biçimi, evlilik süresi, tanışıklık süresi, çocuk sayısı ile aralarında ilişki tespit edilememiştir.

Spiritüel iyi olma alt boyutlarından aşkınlık ile evlenme yaşında ise 31-35 yaş aralığında anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Eşin evlenme yaşında ise 36 yaş ve üzerinde düşüktür. Evlenme Biçiminde arkadaşlık ederek evlenenlerde aşkınlık anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Evlilik süresi değişkenine göre ise aşkınlık düzeyi, 5 yıl ve altı süre zarfınca evli olanlarda daha yüksektir. Çocuk sayısı değişkenine göre; hiç çocuğa sahip olmayanlarda düşük bulunmuştur. Cinsiyet, yaş, eğitim, gelir, evlilik sayısı ve tanışıklık süresi değişkenleriyle arasında ilişkiye rastlanılmamıştır.

Doğa ile uyum alt boyutu ile cinsiyet, yaş, eğitim, gelir, evlilik yaşı, eşin evlilik yaşı, evlilik sayısı, evlilik biçimi, evlilik süresi, tanışıklık süresi, çocuk sayısı arasında herhangi bir ilişkiye rastlanılmamıştır.

Anomi alt boyutunda ise eğitim ile arasında ilişki bulunmuştur. Buna göre; ilkokul mezunu olanlarda anomi anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Gelir düzeyi açısından 2500 ve altı gelire sahip olanlarda anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Cinsiyet, yaş, evlenme yaşı, eşin evlenme yaşı, evlilik sayısı, evlilik biçimi, evlilik süresi, tanışıklık süresi, çocuk sayısı ile ilişki tespit edilememiştir.

Sonuç olarak çalışmanın hipotezi olan manevi iyi oluş ile yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutumlar arasında bazı alt boyutlarında negatif ilişki olduğu desteklenmiştir. Demografik bilgilerden bazıları desteklenmiş bazılarında ise anlamlı ilişki bulunamamıştır. Şiddetin önlenmesi noktasında, sevgi ve barış temeline dayanan manevi ve dini değerlerin etkili olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonucuna göre şu öneriler sıralanabilir:

1.Eşler arasında mevcut olan şiddet tutumunun ölçek maddelerinin katılımcılar tarafından farklı şekillerde algılanması mümkün olabilir. Bu sebeple yapılacak yeni çalışmalarda nicel araştırmalara ek olarak; mülakat, gözlem gibi nitel çalışmalara da ağırlık verilmesi önerilmektedir.

2.Maneviyatın olumlu duygulara ve evlilik doyumunda önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda evlilikte yıkıcı sonuçlara sahip olan şiddetin oluşmasını önlemede maneviyatın etkili olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla, evlilik öncesinde ve evlilik süresince manevi programların yer aldığı evlilik ve aile eğitimlerinin gerçekleştirilmesi tavsiye edilmektedir.

3.Yapılan araştırma belli bir süre zarfında o dönemin sosyal yaşayışı ve kültürel yapısı dâhilinde değerlendirilebilir. Farklı bir zaman diliminde elde edilen verilerin değişip değişmediğini saptamak amacıyla boylamsal çalışmaların yapılması önerilmektedir.

4.Çalışma evli çiftlerin sadece yakın ilişkilerinde şiddet tutumlarını ölçmektedir. Yeni yapılacak çalışmalarda hem tutum hem de şiddet uygulama veya maruz kalma durumlarına yer verilmesi önerilmektedir.

5.Farklı bölgelerden de veriler toplanıp ülke genelinde bir kıyaslama gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Acar, Hatice. (2014). "Manevi İyi Oluş İle Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine Bir Değerlendirme". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2): 391-412.

Akalın, Ş. H. (2011). TDK.

Allport, G. W. (2016). *Birey ve Dini*.(Çev. B. Sambur). Ellis Yayınları, Ankara.

Altıntop, Ö. ve Adana, F. (2019). "Yeni Evli Çiftlerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutumları ve İlişkili Faktörler" GÜSB. 8(3): 268-276.

Aranson, E., Wılson T.D. ve Akert R. M. (2012). *Sosyal Psikoloji*. (Çev. O. Gündüz), Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Aydın, A.R. (2009). "İnanma İhtiyacı ve Dini Ritüellerin Psikolojik Değeri". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IX (3): 87-99.

Ayhan, Y. (2020). *Flört Şiddeti Ve Flört Şiddetine Yönelik Tutumun Güvenli Bağlanma Ve Anne Babaya Benzerlik İlişkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık Ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ayten, A. (2009). "Affedicilik ve Din: Affetme Eğilimi ve Dindarlıkla İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Araştırma". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37(2): 111-128.

Babahanoğlu, R. Kesen, N. F. ve Daşbaş, S. (2018). "Eğitim, Yoksulluk ve Kadına Yönelik Şiddet". *Sağlık ve Bilim*, 28(1): 57-63.

Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik Kavram Analizleri*. Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul.

BalcıArvas, F. ve Hökelekli, H. (2017). "Dindarlık İle Evlilik Doyumu Ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme". *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34): 130.

Baldık, Ö. (2005). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Rehberi*. Timaş Yayınları, İstanbul.

Bayer, A. (2013). *Değişen Toplumsal Yapıda Aile: Eşler Arası Şiddet Ve Din İlişkisi Üzerine Bir Araştırma Konya İli Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Belen, F. Z. (2010). *Aile İçi İletişime Manevi Psiko-Sosyal Yaklaşım*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Belen, F. Z. (2014). "Eşler Arası İletişime Manevi Psikolojik Yaklaşım". *Toplum Bilimleri Dergisi*, 8 (15): 177-194.

Berkel LA, Vandiver BJ, Bahner AD. (2004). "Gender Role Attitudes, Religion, And Spirituality As Predictors Of Domestic Violence Attitudes İn White College Students". *Journal of College Student Development*. 45(2): 119-133.

Bingöl Yılmaz, T. (2019). "Evlilik Çatışması". A, Akın ve E, Çelik (ed.). *Psikolojide Güncel Kavramlar*. Nobel Yayınları, Ankara, 75-90.

Brinkerhoff, M. B, Grandin, E., & Lupri, E. (1992). "Religious involvement and spousal violence: The Canadian case". *Journal for the Scientific Study of Religion*, 31: 15-31.

Bulut, M. B. (2016). "Kadına Yönelik Şiddet ile Dini Dünya Görüşleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Bilimname*. XXXII(3): 83-108.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (Çev. İ. D. E. Sarıoğlu), Kaknüs Yayınevi, İstanbul.

Call, V. R. A., & Heaton, T. B. (1997). Religious influence on marital stability. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 36(3): 382–392.

Carr, A. (2016). *Pozitif Psikoloji*. (Çev. Ü. Şendilek), Kaknüs Yayınevi, İstanbul.

Chandler, C. K., Holden, J. M., ve Kolander, C. A. (1992). Counseling for spiritual wellness: Theory and practice. *Journal of Counseling & Development*, 71(2): 168-175.

Chapman, L. S. (1987). "Developing A Useful Perspective On Spiritual Health: Well-being, Spiritual Potential and The Search for Meaning". *Am J Health Promot*, 1(3): 31-9.

Copping, L. (2017). "Gender Differences in Violence and Aggression". *The Wiley Handbook of Violence and Aggression*, 1–12.

Çelik, E. (2019). "Evlilik Doyumu". A, Akın ve E, Çelik (ed.). *Psikolojide Güncel Kavramlar*. Nobel Yayınları, Ankara, 21-36.

Çiçek, H., (2009). "Mevlana Felsefesinde Şiddet Karşıtı Söylem". *38.ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*. Ankara, 77-85.

Demirci, İ. (2019). "Cinsel Uyum". A, Akın ve E, Çelik (ed.). *Psikolojide Güncel Kavramlar*. Nobel Yayınları, Ankara, 157.

Dindar, V. (2020). "Gençlerde Evlilik Yaşının Uzaması Üzerine Din Sosyolojisi Açısından Bir Araştırma". *İlahiyat Akademi Dergisi*, (12): 257-284.

Dizdaroğlu, C. (2019). "Çatışma Çözümü". Güvenlik Yazıları Serisi, No.19. https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/11/CatismaCozumu_CihanDizdaroglu_v.1.pdf

Düzgüner, S. (2016). "Nereden Çıktı Bu Maneviyat: Manevi Bakımın Temellerine İlişkin Kültürlerarası Bir Analiz". A. Ayten, M. Koç, N. Tınaz (Ed.). *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Cilt-I*. Dem Yayınları, İstanbul, 17-43.

Ediz, A. ve Altan, Ş. (2017). "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Alan Araştırması". *TBB Dergisi*, (Özel Sayı), 397-410.

Ekşi, H. ve Kahraman, Z. (2012). "Bir Evlilik ve Aile Hayatı Eğitim Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna ve Aile Sistemine Etkisi". *M.Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36: 129-145.

Ekşi, H. ve Kardaş, S. (2017). "Spiritual Well- Being: Scale Development and Validation". *Spiritual Psychology and Counseling*, 2, 73-88.

Ellison, C. G ve Levin, J. S.(2018). "Din-Sağlık İlişkisi: Kanıt, Teori Ve Geleceğe Yönelik Öneriler". (Çev. F. Balcı Arvas). *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 18(2): 449-478.

Ergin, H. (2019). " Eşler Arası İletişim Çatışmaları". H, Yavuzer (ed.). *Evlilik Okulu*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 188.

Eryiğit Bader, A. (2018). *Kutsal Kitaplar Açısından Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık*. Düşün Yayıncılık, İstanbul.

Eryücel, S. (2013). *Yaşam Olayları ve Dini Başa Çıkma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Eryücel, S. (2018a). "Self-Handicapping and Spiritual Well-Being". *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59): 661-670.

Eryücel, S. (2018b). "Koruma Altındaki Çocuklara Yönelik Dini Manevi Rehberlik Uygulamaları ile Umut ve Psikolojik Sağlamlık İlişkisi". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(80): 367-385.

Feyzioğlu, E. (2011). *Ekoloji, İnsan ve Din*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Fitzpatrick, M. A. (1988). *Between Husbands and Wives: Communication in Marriage*. Newbury Park Sage, CA.

Geçioğlu, A. R. ve Kayıklık, H. (2019). "Dindarlık Ve Evlilik Uyumu İlişkisi Evli Bireyler Üzerine Bir İnceleme". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1): 202-224.

Gerrig, R.J. ve Zimbardo, P. G. (2014). *Psikolojiye Giriş Psikoloji ve Yaşam*. (Çev. G. Sart), Nobel Yayın, Ankara.

Ghodratı, F., Yazdanpanahı Z. Ve Akbarzadeh, M. (2019). "The Relationship Between Religious Attitude And Domestic Violence Against Women Of Reproductive Age". *Journal Of Midwifery And Reproductive Health*, 7(1): 1522-1526.

Gladding, S.T. (2019). *Psikolojik Danışma Kapsamlı Bir Meslek*. (Çev. N. Voltan Acar), Nobel Yayınları, Ankara.

Goode, W. (1971). "Force and violence in the family". *Journal of Marriage and Family*, 33(4), 624–636.

Goodman, P. E. (2006). "The Relationship Between İntimate Partner Violence And Other Forms Of Familiy And Societal Violence". Emergency Medicine Clinics Of North America, 24: 889-903.

Gordon, K. C. ve Baucom, D. H. (2003). "Forgiveness and Marriage: Preliminary Support for a Measure Based on A Model of Recovery From A Marital Betrayal". *The American Journal of Family Therapy*, 31: 179-199.

Gottman, J. (1993). "The Roles of Conflict Engagement, Escalation, and Avoidance in Marital Interaction: A Longitudinal View of Five Types of Couples". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(1): 6-15.

Göcen, G. (2013). "Pozitif Psikoloji Düzleminde Psikolojik İyi Olma ve Dini Yönelim İlişkisi: Yetişkinler Üzerine Bir Araştırma". *Toplum Bilimleri Dergisi*, 7 (13) : 97-130.

Göknar, Ö. (2011). *Aşk ve Evlilik*. Arkadaş yayın evi, Ankara.

Gügen, B. (2019). *Gebelik Sürecindeki Kadınlarda Manevi İyi Oluş İle Hayat Memnuniyeti İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gülmez, Ç. (2014). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözülme ve Dindarlık*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Halıcı, C. (2007). *Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Hamburger, Y. A. (2019). *Technology and Psychological Well-Being*. Cambridfe University Press, New York.

Heaton, T. B., Jacobson, C. K., & Fu, X. N. (1992). "Religiosity of married couples and childlessness". *Review of Religious Research*, 33: 244-255.

Hill, P. C., Pargament, K. I., Hood, R. W., Jr., Mccullough, M. E., Swyers, J. P., Larson, D. B., ve Zinnbauer, B. J. (2000). Conceptualizing Religion and Spirituality: Points of Commonality, Points of Departure. *Journal for The Theory of Social Behaviour*, 30: 51–77.

Hirigoyen, M.F. (2018). *Manevi Taciz Gündelik Hayatta Sapkın Şiddet*. İletişim Yayınları, İstanbul.

Hortaçsu, N. (2015). *Zamanda Aile Ailede Zaman*. İmge Kitap Evi, Ankara.

Hökelekli, H. (2016). *Din Psikolojisine Giriş*. Dem Yayınları, İstanbul.

Hull, J. & Kapaklıkaya, İ. (2003). "Manevi gelişim: Yorumlar ve uygulamalar". *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(1): 109-124.

İnam, A. (2001). "Şiddeti Anlamak". *Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı* 399 Şubat 2001, 46-47.

James, W. (2017). *Dinsel Deneyimin Çeşitleri*, (Çev. İ. H. Yılmaz). Pinhan Yayıncılık, İstanbul.

Jewkes R. (2002). "Intimate partner violence: causes and prevention". *The Lancet,* 359(9315): 1423–1429.

Kalyoncu, H. (2014). *Aile İçi Şiddet ve Şiddet Ortamında Çocuklar*. Yediveren Yayınları, İstanbul.

Kanar, M. (2009). *Arapça Türkçe Sözlük.* Say Yayınları, İstanbul.

Karaca, F. ve Acar, M. C. (2019). "Psikolojik Danışma Sürecinde Kullanılan Dinî/Manevi Temelli Müdahalelerin Vaka Analizi Yöntemi ile İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma". A. Ayten, H. Ekşi, M. Zengin ve N. Tınaz (Ed.), *Sağlık Hizmetlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul, 267-281.

Kardaş, S. (2017). *Sanal Kimlik Ve Spiritüel İyi Oluşun Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Eğilimlerini Yordayıcılığı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kasapoğlu, A. (2007). "İslam'a Göre Evlilikte Eşler Arasında Uyum Sorunu" *Bilimname Dergisi*, 1(12): 137-161.

Kaya-Sakarya, Alime. (2013). *Üniversitede Öğrenim Gören Gençlerde Flörtte Şiddet*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Kayıklık, H. (2019). *Din Psikolojisi Bireysel Dindarlık Üzerine*. Karahan Kitapevi, Ankara.

Keçeci, B. (2018). *Evli Kadınların Psikolojik İstismar Profillerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Spiritüel İyi Oluşları Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Keçeci, B ve Ekşi, H. (2020). "Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Spiritüel İyilik Halinin Psikolojik İstismar Üzerine Etkisi" *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 4-1: 30- 48.

Keleşoğlu, S. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kadına Yönelik Şiddet Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kestelli, R.F. (2011). *Resimli Türkçe Kamus*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Kılıç, M.N. (2009). *Kadına Yönelik Şiddet: Sosyo- Psikolojik Arka Plan, Manevi Boyut, Hukuki Yaptırımlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kılıç, S. (2013). "Örnekleme Yöntemleri". *Journal of Mood Disorders*, 3(1):44-46.

Kızılgeçit, M. (2017). *Din Psikolojisinin 100'ü*. Otto Yayınları, Ankara.

Kızılgeçit, M. (2017). *Din Psikolojisinin 200'ü*. Otto Yayınları, Ankara.

Kızılırmak, Ö. (2015). *Genç Yetişkinlerde Yaşamda Anlamın Maneviyat ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Klavuz, M. A. & Klavuz, E. (2016). "Yaşlanma Döneminde Kayıplarla Başa Çıkmada Manevi Danışmanlık Hizmetlerinin Önemi". Ayten, A., Koç, M. ve Tınaz, N. (Ed.): *Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik.* Dem Yayınları, İstanbul, 17-38.

Kocacık, F. (2001). "Şiddet Olgusu Üzerine". *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1): 1-7.

Kocacık F. ve Çağlayandereli M. (2009). "Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2): 24-43.

Köse, A. ve Ayten, A. (2016). *Din Psikolojisi*. Timaş Yayınları, İstanbul.

Kuşat, A. (2006). "Ergenlerde Allah Tasavvuru". Ü. Günay ve C. Çelik (Ed.), *Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi*. Karahan Kitapevi, Adana, 114-156.

Lengerli, A. (2010). *Eş Şiddeti Suçu ile İlişkili Olabilecek Psiko-Sosyal Faktörlerin Belirlenmesi ve Suç Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Lochner, L., & Moretti, E. (2004). "The Effect of Education on Crime: Evidence from Prison Inmates, Arrests, and Self-Reports". *American Economic Review*, 94(1): 155–189.

Madathil, J., & Benshoff, J. M. (2008). "Importance of Marital Characteristics and Marital Satisfaction: A Comparison of Asian Indians in Arranged Marriages and Americans in Marriages of Choice". *The Family Journal*, 16(3): 222-230.

Marshall, L. L. (1996). "Psychological Abuse of Women: Six Distinct Clusters". *Journal of Family Violence*, 11(4): 379-409.

Mavili, A. (2014). *Aile İçi Şiddet Kadının ve Çocuğun Korunması*. Elma Yayınları, Ankara.

Mehmedoğlu, A. U. (2013). "Din, Dindarlık ve Değerler". İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2): 173-189.

McCullough, M. E., & Willoughby, B. L. B. (2009)." Religion, self-regulation, and self-control: Associations, explanations, and implications". *Psychological Bulletin*, 135(1), 69–93.

Mor Çatı (1996). *Evdeki Terör.* Mor Çatı Yayınları, İstanbul.

Odman, M.T. ve Odman, L. (2017). *Erkekler de Şiddet Mağduru*. Karahan Kitapevi, Adana.

Okan, N. & Ekşi, H. (2017). "Spirituality in Logotherapy". *Spiritual Psychology and Counseling,* 2(2): 143-164.

Öz, F. (2002). "Yaşamın Son Evresi: Yaşlılık Psikososyal Açıdan Gözden Geçirme". *Kriz Dergisi*, 10 (2): 17-28.

Özdoğan, Ö. (2009). *İsimsiz Hayatlar Manevi ve Psikolojik Yaklaşımla Arınma ve Öze Dönüş*. Özdenöze Yayınları, Ankara.

Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Pdrem Yayınları, Ankara.

Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Pdrem Yayınları, Ankara.

Öztürk, E. (2017). *Türkiye'de Aile İçi Şiddet*. Gece Kitaplığı, Ankara.

Öztürk, Ş (2007). *Sem'î'nin (15.-16 Yy.) Mesnevî Serhi (İlk Türkçe Tam Mesnevî Serhi)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Peker, H. (2013). *Din Psikolojisi*. Çamlıca Yayınları, İstanbul.

Plotnik, R. (2009). *Psikoloji' ye Giriş*. (Çev. T. Geniş), Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Rosen-Grandon, J. Myers, J. E., ve Hattie, J. A. (2004). "The relationship between marital characteristics, marital interaction processes, and marital satisfaction". *Journal of Counseling & Development,* 82(1): 58-68.

Sığırcı, A. (2010). *Evli Bireylerde Bağlanma Biçimleri Ve Evliliğe Dair İnançların Evlilik Doyumu İle İlişkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Sirman, N. (2011) "Aile İçi Şiddet Tanımlamasının Zayıflığı". *Amargi Dergisi,* 20: 15-17.

Solak, A. (2016). *Şiddet Kültürü Türkiye'nin Suç ve Sosyal Risk Haritası.* Hegem Yayınları, Ankara.

Stanard, R.P., Sandhu, D.S. ve Painter, L.C. (2000). "Assessment of spirituality incounseling". *Journal of Counseling & Development,* 78(2): 204-210.

Straus, M. A (1973). "A General Systems Theory Approach to a Theory of Violence Between Family Members" *Social Science Information* 12(3): 105-125.

Şirin, T. (2019). "Evli Çiftlerin Spiritüel İyi Oluşları İle Evlilik Doyumları Arasındaki İlişki*". Ekev Akademi Dergisi,* 23(77): 389-410.

T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*. Bizim Büro Basımevi, Ankara.

T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara.

Tezcan, M. (1996). "Bir şiddet ortamı olarak okul". *Cogito,* sayı 6-7 Kış- Bahar, 105-108.

Tezer, E. (1996). "Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşamı ölçeği". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7): 1-7.

Toplu-Demirtaş, E., Hatipoğlu-Sümer, Z., & Fincham, F. (2017). Intimate partner violence in Turkey: The Turkish Intimate Partner Violence Attitude Scale-Revised. Journal of Family Violence, 32, 349-356.

Turnbull, J. (2006*). Oxford Wordpower Dictionary*. Oxford Universty Pres, United Kingdom.

Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). "Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi". *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(5): 35-42.

Tuzcuoğlu, N. (2010). "Şiddet Ve Şiddete Neden Olan Etkenler Ve Çözüm Yolları". A, Solak (ed.). *Aile ve Şiddet*. Hegem Yayıncılık, Ankara, 193-220.

Türkiyede Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. (2009). https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/dagitimda-olan-yayinlar/turkiye-de-kadina-yonelik-aile-ici-siddet-arastirmasi-ana-rapor.pdf.(erişim tarihi: 03.05.2021)

Ulu, M. (2016). "Şiddet ve Kişilik İlişkisi Üzerine Psikolojik Bir Araştırma". *Bilimname Dergisi*, 12(3): 57-82.

Uthman, O. A., Lawoko, S., & Moradi, T. (2009). "Factors associated with attitudes towards intimate partner violence against women: a comparative analysis of 17 sub-Saharan countries". *BMC International Health and Human Rights*, 9(1): 1-15.

Uyar, S. (1999). *Boşanmış Bireylerin Evlilik Süreci ve Bugüne İlişkin Psikolojik Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. Uzmanlık Tezi, Gülhane Askeri Tıp Akademisi.

Vatandaş, C. (2003). "Aile İçi Şiddet Türkiye'de Eşler Arası Şiddet". *Umran Dergisi*, (107): 105-113.

Westgate, C. E. (1996). "Spiritual Wellnessand Depression". *Journal Of Counselıng & Development*, September/October Volume 75: 26-35.

Wilson, C. K., Lamis, D. A., Winn, S. ve Kaslow N. J. (2014). "Intimate Partner Violence, Spiritual Well-Being, and Parenting Stress in African-American Women". *Journal of Spirituality in Mental Health*, 16:4, 261-285.

World Health Organization.(2002). World report on violence and health. Publications of the World Health Organization, Geneva.

World Health Organization. (2005). WHO Multi-Country Study On Women's Health and Domestic Violence Against Women: Summary Report Of İnitial Results On Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses. Erişim Tarihi: 28/05/2021, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43310/9241593512_eng.pdf?sequence=1

Yaghoobzadeh, A., Soleimani, M. A., Allen, K. A., Chan, Y. H., & Herth, K. A. (2018). "Relationship Between Spiritual Well-Being and Hope in Patients with Cardiovascular Disease". *Journal Of Religion And Health*, 57(3): 938-950.

Yapıcı, A. (2018). "Eşlerin dinsel algı ve yaşayışına göre evlilikte dindarlık ve maneviyat huzur mu kusur mu?". *Turkish Studies*, 12(2): 79-106.

Yıldız Martı, H. Ö. (2014). *Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Son 10 Yılda Yapılmış Olan Tezlerin Tematik Açıdan Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yılmaz, A. (2001). "Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar". *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1(4): 49-59.

Yiğit, E. (2018). *Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddet ile Evlilik Doyumu ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yüksel, A. Ş. (2017). "Dini Gelişim". M. D. Karacoşkun (Ed.). *Din Psikolojisi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 112-124.

Zinnbauner, B.J. ve Pargament, K. I. (2013). "Dindarlık ve Maneviyat". R.F. Paloutzian ve C.L. Park (Ed.). *Din ve Maneviyat Psikolojisi Temel Yaklaşımlar ve İlgi Alanları*. (Çev. Ed. İ. Çapçıoğlu ve A. Ayten), Phoenix Yayınevi, Ankara, 61-102.

Zinnbauner, B.J., Pargament, K. I., Cole, B., Rye, M.S., Butter, E.M., Belavich, T.G., Hipp, K.M., Scott, A.B., ve Kadar, J.L. (1997). "Religion and spirituality: Unfuzzying the fuzzy". *Journal for the Scientific Study of Religion*, 36: 549-564.

Ek 1- DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Din Psikolojisi Yüksek Lisans Öğrencisi Tuğçe Karademir tarafından tez çalışması kapsamında yapılmaktadır. Çalışma yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutum ve manevi iyi olma arasındaki ilişkiyi demografik değişkenler bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Katılım tamamen gönüllülük temeline dayanmaktadır. Sizden kimliğinizi belirlemeye yönelik hiçbir bilgi istenmemektedir. Araştırmacı tarafından değerlendirilecek olan cevaplarınız gizli tutulacak; elde edilecek sonuçlar kimlik belirtilmeden sadece bilimsel araştırmalar kapsamında kullanılacaktır. Çalışmaya katılarak destek verdiğiniz için teşekkür ederiz.

Tuğçe Karademir
Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

1)Cinsiyet: ☐ Erkek ☐ Kadın

2) Yaş (_ _ _ _ _ _ _)

3) Eğitim Durumunuz: ☐ Okur- yazar değil ☐ İlkokul mezunu
☐ Ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu
☐ Lise mezunu
☐ Yüksek Okul ya da üniversite mezunu

4) Ailenizin ortalama aylık geliri: (_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _)

5)Evlenme yaşı: a) Kendinizin (_ _ _ _ _ _ _) b) Eşinizin (_ _ _ _ _ _ _)

6)Evlilik sayısı: (_ _)

7)Evlenme Biçiminiz : ☐ Görücü usulü ☐ Görücü+ Arkadaşlık ☐ Arkadaşlık ederek
☐ Zorla ☐ Kaçarak ☐ Diğer (açıklayınız)

8) Ne kadar süredir evlisiniz? (_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _)

9) Evlenmeden önce ne kadar süredir tanışıyordunuz? (_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _)

10 Kaç çocuğunuz var: (_ _ _ _ _ _ _ _)

EK 2- ANKET FORMLARI

Yakın İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (YİŞTÖ-GG)

(Toplu-Demirtaş, Hatipoğlu-Sümer, & Fincham, 2017)

IV. Lütfen her bir ifadeyle ne derece hemfikir olduğunuzu yukarıda verilen derecelendirmeyi kullanarak belirtiniz.	Kesi katılm	Katılm	Kar	Katıl	Kes katıl
1. Partnerimin bana karşı cinsten biri ile konuşmamamı söylemesi gururumu okşar.	1	2	3	4	5
2. Partnerimin günün her dakikası ne yaptığımı sorması hoşuma gitmez.	1	2	3	4	5
3. Yanlış şeyler yaptığımda partnerimi suçlamakta bir sakınca görmem.	1	2	3	4	5
4. Partnerimin sırf beni kıskandırmak için yaptığı şeyleri umursamam.	1	2	3	4	5
5. Başkalarıyla bir şeyler yapmamı engellemeye çalışan bir partnerle ilişkimi sürdürmem.	1	2	3	4	5
6. Partnerim beni incitmediği sürece "tehditlerini" mazur görürüm.	1	2	3	4	5
7. Şiddetli bir tartışma sırasında partnerimi incitmek için onun geçmişinden bir şeyleri gündeme getirmekte bir sakınca görmem.	1	2	3	4	5
8. Partnerimin başkalarıyla bir şeyler yapmasını asla engellemeye çalışmam.	1	2	3	4	5
9. Partnerimi kıskandırmanın ilişkimize iyi geldiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
10. Partnerimin başkalarının önünde beni aşağılamasını çok büyük bir sorun olarak görmem.	1	2	3	4	5
11. Partnerime, karşı cinsten biriyle konuşmamasını söylemekte bir sakınca görmem.	1	2	3	4	5
12. Partneri bıçak ya da tabancayla tehdit etmek asla uygun değildir.	1	2	3	4	5
13. Partnerime ait herhangi bir şeye zarar vermenin yanlış olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
14. Partneri tekmelemek ısırmak ya da yumruklamak uygun değildir.	1	2	3	4	5
15. Partnerimin yaptığı yanlış şeyler için suçu üstlenmekte bir sakınca görmem.	1	2	3	4	5
16. Şiddetli bir tartışma sırasında partnerimi kasıtlı olarak incitmek için bir şeyler söylemekte bir sakınca görmem.	1	2	3	4	5
17. Bir kişinin partnerine bir nesneyle vurması ya da vurmaya çalışması asla uygun değildir.	1	2	3	4	5

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği

	Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin numarasını işaretleyiniz. Numaraların anlamları: (1) Bana Hiç Uygun Değil (2) Bana Uygun Değil (3) Bana Biraz Uygun (4) Bana Oldukça Uygun (5) Bana Tamamen Uygun Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız. En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederiz.	Bana hiç	Bana	Bana	Bana o	Bana ta
1.	İlahi bir güce bağlı olmak bana güven verir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	Doğaya saygı duyulması gerektiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	Hayata dair bir hoşnutsuzluk duygusu hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	Bir problemle karşılaştığımda Allah'ın yardımını hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	Allah'ın gizli ve açık tüm duygu ve düşüncelerimi bildiğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	Bütün canlıların saygıyı hak ettiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	Hayatımda büyük bir boşluk var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	Günlük hayatta Allah'ın kudretine şahit olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	Allah'ın beni sevdiğine ve önemsediğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Yeryüzündeki tüm canlılara iyi davranırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Hayattan zevk almam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	Hayatımın her anında Allah'ın varlığını hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Daha güçlü bir varlığa sığınma duygusu beni rahatlatır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	Kendimi doğanın bir parçası olarak görürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	Hayatımın amacını halen bulabilmiş değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Yaşadığım her olayda bir hayır olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	İnancım, nasıl bir hayat süreceğime dair bana yol gösterir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	Yeryüzündeki bütün canlıların hakları benim için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	Sorunlarımı çözmeye nereden başlayacağımı bilemem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20.	Yalnız kaldığımda Allah'ı ve yarattıklarını düşünürüm (tefekkür ederim).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21.	İnanç ve değerlerim, zorluklar karşısında dayanabilme gücümü arttırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22.	Doğayla uyum içinde yaşarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23.	Zorluklar yaşadığımda bunalmış hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24.	İnancım, yaşadığım sıkıntılarda dahi olumlu tarafların olabileceğini görmemi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25.	Hayatta hiçbir şey sebepsiz değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26.	Hayatın beni mutsuz eden olaylardan ibaret olduğunu düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27.	Her şeyin elimde olmadığını bilmek üzüldüğüm olaylar karşısında bir teselli kaynağıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28.	Yeryüzündeki her doğal varlığın eşsiz olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29.	Dünya hayatının geçici olduğuna inanmak beni hırslarımdan arındırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	**Tuğçe KARADEMİR**
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	**Antalya Anadolu İmam hatip Lisesi**
Lisans Diploması	**Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi**
Yabancı Dil / Diller	**Arapça-İngilizce**
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	**İzmir 15 Temmuz Kız İmam hatip Lisesi**